

Vold og trusler mot ansatte i skolen

Verdal kommune

Juni 2019

FR1046

FORORD

Revisjon Midt-Norge SA har gjennomført denne forvaltningsrevisjonen på oppdrag fra Verdal kommunes kontrollutvalg i perioden september 2018 til mai 2019.

Kontrollutvalget skal påse at forvaltningsrevisjon gjennomføres, jf. lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) § 77 nr. 4. Forvaltningsrevisjon innebærer å gjøre systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og forutsetninger¹.

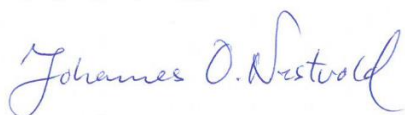
Revisjonsteamet har bestått av prosjektleder/oppdragsansvarlig Johannes O. Nestvold, prosjektmedarbeider Merete M. Montero, og kvalitetssikrere Marit Ingunn Holmvik og Arve Gausen.

Revisor har vurdert egen uavhengighet overfor Verdal kommune, jf. kommuneloven § 79 og forskrift om revisjon i kommuner og fylkeskommuner kapittel 6.

Forvaltningsrevisjonen er gjennomført i henhold til NKRFs² standard for forvaltningsrevisjon, RSK 001.

Vi vil takke alle som har bidratt med informasjon i prosjektet. En oversikt over tidligere gjennomførte prosjekter finnes på vår hjemmeside www.revisjonmidt norge.no

Steinkjer, 05.06.19

Johannes O. Nestvold

Oppdragsansvarlig revisor

---

¹ Forskrift om revisjon i kommuner og fylkeskommuner mv. § 7

² Norges Kommunerevisorforbund, www.nkrf.no

SAMMENDRAG

Bakgrunnen for denne revisjonen er en orientering, som HMS-rådgiver ga i kontrollutvalget, vedrørende teamet avvik for vold og trusler. Utvalget bestemte i sitt møte å foreta en omprioritering av prioriteringer slik at område «oppvekst» ble satt som første prioritet. Bestillingen for prosjektet ble foretatt samme dag, og endelig prosjektplan ble vedtatt i utvalgets møte den 21.09.18, sak 37/18.

Kontrollutvalget har vedtatt følgende hovedproblemstilling for denne revisjonen:

Arbeides det aktivt og systematisk for å avdekke og håndtere vold og trusler mot ansatte i grunnskolene i Verdal kommune?

Gjennomgangen viser at kommunen har en avklart ansvarsfordeling når det gjelder arbeidet med vold og trusler, men at man kunne vært noe mer tydelig når det gjelder oppgavefordelingen. Kommunen har etablert en praksis for risikovurderinger tilknyttet vold- og trusler i skolene, men skolene iverksetter i varierende grad tiltak på bakgrunn av avdekket risiko. De utvalgte grunnskolene vi har undersøkt har i varierende grad og ikke fullt ut gitt opplæring i hvordan ansatte kan forebygge og håndtere vold og trusler i skolen. Kommunen har innført avvikssystemet Compilo for å fange opp tilfeller av vold og trusler i skolen, men har ikke greid å nyttiggjøre seg systemet på en formålstjenlig måte. Skolene har også et forbedringspotensial når det gjelder innholdet av de individualiserte rutiner/handlingsplaner for hvordan ansatte skal gå frem, dersom vold og trusler inntreffer i skolen.

Revisors hovedkonklusjon er at det i noen grad arbeides aktivt og systematisk for å avdekke og håndtere vold og trusler mot ansatte i grunnskolene i Verdal kommune

Revisor anbefaler rådmannen om:

- Å sørge for at ansatte ved skolene gis grundig opplæring i oppdatert versjon av Compilo, og at oppsettet for Compilo ses på bakgrunn av hvilke avviksrapporter som skal tas ut
- Å sørge for en god avvikskultur og at det foreligger en felles oppfatning av begrepet «avvik» og når avvik skal meldes
- Å sørge for at avdekket risiko i vernerunder følges opp med tiltak og evaluering
- Å sørge for at ansatte får tilstrekkelig opplæring i hvordan de skal håndtere konkrete volds- og trusselsituasjoner
- Å sørge for at rutiner/handlingsplaner har et tilstrekkelig innhold til å kunne ivareta et godt arbeidsmiljø

INNHOUDSFORTEGNELSE

Forord	2
Sammendrag	3
Innholdsfortegnelse.....	4
Tabelloversikt.....	6
1. Innledning	7
1.1 Bestilling	7
1.2 Problemstillinger	7
1.3 Metode.....	8
1.4 Vold og trusler på arbeidsplassen	9
1.5 Oppvekstenheten i Verdal kommune	10
2. Ansvars- og oppgavefordeling	11
2.1 Problemstilling	11
2.2 Revisjonskriterier	11
2.3 Data.....	11
2.3.1 Rådmannen	11
2.3.2 Kommunalsjef	11
2.3.3 Virksomhetsleder skole.....	11
2.3.4 HMS-rådgiver.....	12
2.3.5 Rektorer.....	12
2.3.6 Sekretærer.....	12
2.3.7 Lærere	13
2.4 Vurdering	13
3. Kartlegging av risiko	14
3.1 Problemstilling	14
3.2 Revisjonskriterier	14
3.3 Data.....	14
3.3.1 Ledelsen	14
3.3.2 Grunnskolene	15

3.3.3	Data fra spørreundersøkelsen	18
3.4	Vurdering	18
3.4.1	Risikovurderinger	18
3.4.2	Tiltak på bakgrunn av risikovurderinger.....	19
4	Kompetanse og opplæring	20
4.4	Problemstilling	20
4.5	Revisjonskriterier	20
4.6	Data.....	20
4.6.1	Ledelsen	20
4.6.2	Grunnskolene	21
4.6.3	Data fra spørreundersøkelsen	22
4.7	Vurdering	23
5	Rapportering og håndtering.....	24
5.1	Problemstilling	24
5.2	Revisjonskriterier	24
5.3	Data.....	24
5.3.1	Ledelsen	24
5.3.2	Grunnskolene	27
5.3.3	Data fra spørreundersøkelsen	33
5.4	Vurdering	36
5.4.1	Avvikssystemet.....	36
5.4.2	Rutiner	37
6	Høring	39
7	Konklusjon og anbefalinger	40
	Kilder	41
	Vedlegg 1 – Utledning av kriterier	42
	Vedlegg 2 – Spørreundersøkelse utført av Revisjon Midt-Norge SA	45
	Vedlegg 3 – Mal for «Vernerunde med risikovurdering».....	52
	Vedlegg 4 - Høringssvar	58

TABELLOVERSIKT

Figur 1, Svarfordeling på spørsmålet: Ved min skole har vi hatt opplæring hvordan vi kan forebygge at elever utøver vold og trusler mot ansatte. n = 121	22
Figur 2, Oversikt over antallet meldte avvik for vold og trusler, 2011-2018.....	26
Figur 3, Svarfordeling på spørsmålet: Det siste året har jeg meldt avvik for hvor mange tilfeller av vold eller trusler fra elev(er) begått mot meg selv. n = 54	34
Figur 4. Svarfordeling på spørsmålet: Jeg synes at skolen behandler avvik knyttet til vold eller trusler mot ansatte på en god måte. n = 121.....	35

1. INNLEDNING

1.1 BESTILLING

Kontrollutvalget i Verdal kommune bestilte den 26.06.2018, sak 33/18 en forvaltningsrevisjon innen temaet «*Vold og trusler i skolen*». Bestillingen kom opp som følge av en orientering i kontrollutvalget samme dag, vedrørende avvik for vold og trusler, fremlagt av HMS-rådgiver i Verdal kommune.

I kontrollutvalgets møte den 21.09.2018 ble det presentert to ulike innfallsvinkler i forbindelse med temaet «*Vold og trusler i skolen*», herunder: «*Arbeides det aktivt og systematisk for å avdekke og håndtere vold og trusler mot ansatte i grunnskolene i Verdal kommune?*» (*Ansattes arbeidsmiljø*) eller «*Arbeides det aktivt og systematisk for å avdekke og håndtere mobbing mellom elever i grunnskolene i Verdal kommune?*» (*Psykososialt elevmiljø*). Utvalget vedtok en forvaltningsrevisjon av temaet knyttet til ansattperspektivet, jf. sak 37/18. Prosjektet er en revisjon av kommunens arbeid på systemnivå og avgrenses til vold og trusler framsatt av elever mot ansatte. Revisor vil derfor ikke berøre opplæringsloven med tilhørende forskrifter, men arbeidsmiljølovgivningen.

1.2 PROBLEMSTILLINGER

Følgende hovedproblemstilling vil bli besvart i rapporten:

- ***Arbeides det aktivt og systematisk for å avdekke og håndtere vold og trusler mot ansatte i grunnskolene i Verdal kommune?***

For å bedre svare ut hovedproblemstillingen, er det utledet følgende delproblemstillinger:

- *Er ansvar og oppgavefordeling innenfor arbeidet med vold og trusler i grunnskolen avklart?*
- *Er det gjennomført risikovurdering av faren for å bli utsatt for vold og trusler i skolen?*
- *Sikrer skolen at ansatte har tilstrekkelig kompetanse for³ arbeidet med vold og trusler i skolen?*
- *Har skolene rutiner og god praksis for rapportering⁴ og håndtering av vold og trusler i grunnskolen?*

³ Revisor har justert ordlyden fra opprinnelig prosjektplan fra «om» til «for», da denne formuleringen gir bedre uttrykk for revisjonskriteriet som er lagt til grunn.

⁴ Det som ligger i begrepet «*rapportering*» i delproblemstilling/kulepunkt 4, er den *rapportering* som ansatte foretar gjennom å melde avvik i Compilo, og dermed ikke rapportering fra skolene eller ledelse på avvik til politisk nivå eller AMU. Slik rapporteringen omtales imidlertid i delproblemstilling/kulepunkt 1, i tilknytning til «*ansvar og oppgavefordeling*».

1.3 METODE

Undersøkelsen er gjennomført i henhold til NKRFs standard for forvaltningsrevisjon, RSK 001. Prosjektet er gjennomført i perioden september 2018 til mai 2019.

Rapporten bygger på informasjon innhentet gjennom intervju, spørreundersøkelse dokumentanalyse og observasjon.

Intervju

Følgende ansatte i kommunen har blitt intervjuet:

- Kommunalsjef oppvekst
- Virksomhetsleder Skole og SFO
- HMS-rådgiver (e-post)
- Rektor ved Garnes oppvekstsenter
- Rektor ved Vuku oppvekstsenter
- Rektor ved Verdalsøra barneskole
- Rektor ved Verdalsøra ungdomsskole

Referat fra intervju er verifisert av informantene i etterkant for å rette opp eventuelle misforståelser. Intervjuene ble gjennomført på grunnlag av en på forhånd utarbeidet intervjuguide. Revisor har i e-post til rektorene oppstilt hovedpunkter for hvilke tema intervjuene skulle omhandle.

Spørreundersøkelse

Spørreundersøkelsen ble utarbeidet og sendt ut via det nettbaserte programmet Questback⁵. Revisor har fått epostlister til samtlige ansatte på skolene. Undersøkelsen ble sendt ut til totalt 188 ansatte ved de 4 utvalgte skolene, av disse svarte 121 på undersøkelsen. Dette gir en svarprosent på 64 %. Fremstillingen av dataene fra spørreundersøkelsen omtaler svarene for de 4 skolene under ett, dette med mindre det foreligger vesentlige forskjeller i svarene mellom skolene.

Dokumentgjennomgang

Revisor har foretatt en gjennomgang av ordensreglementer, handlingsplaner/kriseplaner, avviksrapporter og vernerunder med tilhørende risikokartlegging for skolene.

---

⁵ Url: <https://www.questback.com/no/>

Observasjon

Revisor har på samme dag som intervju med rektorene ved de ulike skolene, foretatt en rask observasjon av elevene i lek, og i overgangssituasjonen fra friminutt til skoleklokka ringer inn til time. Erfaringsmessig, ut fra ansattes beskrivelser, kan overgangssituasjoner være en risikosituasjon som er knyttet til episoder med vold og trusler.

Revisor var ikke vitne til volds- eller trusselepisoder ved sine korte observasjoner. Inspeksjonsplaner benyttes for å fordele ansvaret og soner for inspeksjon blant lærerne. Lærerne benytter gule vester i friminuttene for å være synlig blant elevene. Størrelsen på utearealene og omfanget av lekefasilitetene varierer blant skolene.

Samlet vurdering av datagrunnlag og metode

Vi mener det har vært tilstrekkelig å intervju ansatte i ledelsen, i kombinasjon med datainnsamling via dokumentgjennomgang og spørreundersøkelse. Vi har ikke gjennomført intervjuer med ansatte, men føler at vi har fått et godt bilde av ansattes oppfatning gjennom spørreundersøkelsen.

Revisor har i spørreundersøkelsen ikke oppstilt forhåndsinformasjon som angir definisjoner av «vold» eller «trusler» som den ansatte må forholde seg til, jf. eksempelvis arbeidstilsynets definisjoner i rapportens avsnitt 1.4.1. Årsaken til dette er at handlingsplaner ved skoler og definisjoner i ulike veiledere kan variere. Svarene som gis i undersøkelsen vil derfor være basert på den ansatte sin subjektive opplevelse av hva som anses som «vold» og «trusler».

Vår samlede vurdering er at metodebruk og datagrunnlag i dette prosjektet gir et tilstrekkelig grunnlag til å svare på problemstillingene.

1.4 VOLD OG TRUSLER PÅ ARBEIDSPLASSEN

Arbeidstilsynet har lagt til grunn følgende definisjoner av vold og trusler⁶:

- **Vold og trusler** er hendelser hvor arbeidstakere blir fysisk eller verbalt angrepet i situasjoner som har forbindelse med deres arbeid, og som innebærer en åpenlys eller antydningstrussel mot deres sikkerhet, helse eller velvære.
- **Trusler** er verbale angrep eller handlinger som tar sikte på å skade eller skremme en person.
- **Vold** er enhver handling som har til hensikt å føre til fysisk eller psykisk skade på person. Det kan også defineres som vold når arbeidstakere opplever utagerende handlinger hvor det utøves stort skadeverk på inventar og utstyr.

⁶ Vold og trusler i forbindelse med arbeidet – forebygging, håndtering og oppfølging. Arbeidstilsynet, 2017. s 5.

Forekomsten av vold og trusler i det norske arbeidslivet har ifølge levekårsundersøkelser variert mellom fire og seks prosent i perioden fra 1989 til 2006, men økte til 7,5 prosent i 2013⁷. For 2018 viser undersøkelsen at totalt 6,6 prosent av arbeidstakerne, det vil si at om lag 170 000 personer rapporterte å ha blitt utsatt for vold og trusler det siste året. I en undersøkelse fra 2017 foretatt av «*Respons analyse*» på vegne av utdanningsforbundet ble det vist til at om lag halvparten av lærerne i barneskolen hadde opplevd vold fra elever en eller flere ganger i løpet av de siste fem årene⁸.

Flere studier har også viset til at vold og trusler om vold er en risikofaktor for sykefravær. I en studie foretatt av helse og sosialarbeidere i Norge ble det anslått at et sykefraværnivå på 21 dager eller mer kan reduseres med inntil 13 prosent ved å arbeide forebyggende mot vold og trusler om vold på arbeidsplassen. Yrkesgrupper innen barnehage og skole er blant de som rapporterer å bli mest utsatt for vold og trusler på jobb⁹.

1.5 OPPVEKSTENHETEN I VERDAL KOMMUNE

Verdal kommune har 9 grunnskoler, og en privatskole (Helgådalen Montessorri SA). Dette er Garnes oppvekstsenter, Leksdal skole, Ness oppvekstsenter, Stiklestad skole, Verdalsøra barneskole, Verdalsøra ungdomsskole, Vinne skole, Vuku oppvekstsenter, Ørmelen skole. Av skolene er tre organisert som oppvekstsentre, en skole er ren ungdomsskole, og de øvrige er barneskoler. Vuku oppvekstsenter er en kombinert barne- og ungdomsskole. Ifølge Grunnskolens informasjonssystem har Verdal kommune 1845 elever og 208 lærere fordelt på 1-10 trinn. Øverste leder for grunnskolen i Verdal er kommunalsjef oppvekst, med virksomhetsleder skole og SFO, samt oppvekstfaglig rådgiver tilknyttet seg.

⁷ Vold og trusler i forbindelse med arbeidet – forebygging, håndtering og oppfølging. Arbeidstilsynet, 2017, s 7.

⁸ Url: <https://www.utdanningsforbundet.no/nyheter/2017/larere-i-barneskolen-mest-utsatt-for-vold/>

⁹ Faktabok om arbeidsmiljø og helse (2018). STAMI-rapport, årgang 19, nr. 3, Oslo: Statens arbeidsmiljøinstitutt. s 77.

2. ANSVARS- OG OPPGAVEFORDELING

I det første deltemaet ser vi på om det foreligger en klar ansvars- og oppgavefordeling når det gjelder arbeidet med vold og trusler i skolen.

2.1 PROBLEMSTILLING

Den førte delproblemstillingene blir derfor som følger:

- ***Er ansvar og oppgavefordeling innenfor arbeidet med vold og trusler i grunnskolen avklart?***

2.2 REVISJONSKRITERIER

Følgende revisjonskriterier er utledet for denne problemstillingen¹⁰:

- *Kommunen skal ha en tydelig ansvars- og oppgavefordeling tilknyttet arbeidet med vold og trusler i skolen*

2.3 DATA

2.3.1 RÅDMANNEN

Rådmannen er ifølge kommuneloven § 23 den øverste leder for den samlede kommunen og skal sørge for at administrasjonen drives i samsvar med lover og forskrifter. Ut fra Verdal kommune sitt «*administrative delegeringsreglement*» datert 02.04.19, er rådmannen gitt full myndighet på blant annet oppvekstområde, men med begrensning for saker av prinsipiell betydning.

2.3.2 KOMMUNALSJEF

Ifølge kommunalsjefen selv er han sin stilling i Verdal kommune lagt på samme nivå som rådmannen. Rådmannen delegerer derfor myndighet videre, direkte ned til virksomhetsleder. Kommunalsjefen antar selv å ha et selvstendig ansvar for å innhente rapport på avvik knyttet til vold og trusler. Det uttales også at det ikke er noe systematisk rapportering til politisk nivå når det gjelder vold- og trusler.

2.3.3 VIRKSOMHETSLEDER SKOLE

Det fremgår av Verdal kommune sitt «*administrative delegeringsreglement*» datert 02.04.19 at «*Rådmannen delegerer i medhold av kommuneloven § 23. 4 generell myndighet til*

¹⁰ Se vedlegg 1 for utledning av kriterier.

virksomhetslederne til å fatte vedtak og utføre oppgaver etter lover, forskrifter og kommunale regler/bestemmelser innen eget virksomhetsområde. Nærmere avtaler om praktisering og oppfølging (skriftlige forventningsavtaler) gjøres mellom virksomhetsleder og rådmann».

I «*Delegasjonsbrev rektor x skole 2018*» er virksomhetsleder sitt ansvar og myndighet avgrenset mot den myndighet som er videredelegert rektorene.

2.3.4 HMS-RÅDGIVER

HMS-rådgiver i Verdal kommune tiltrådte i rollen den 01.01.2018, men har ikke stillingsbeskrivelse for sin rolle. Rådgiver har en oppfatning av at det ble rapportert avvik to ganger pr. år til AMU i Verdal og Levanger før hans tid. I 2018 har også praksis ifølge rådgiver vært å rapportere to ganger på avvik til AMU. Rådgiver har ikke gjennomført noen faste rapporteringer på området oppvekst, til andre konkrete organer. Ledelsen innen oppvekstsektoren har ifølge rådgiver anledning til å ta ut egne rapporter i Compilo. De får også informasjon gjennom AMU. Rådgiver uttaler at man har omorganisert måten man har jobbet på innenfor personal og HMS. I dag er det tre ansatte som jobber innenfor denne avdelingen, som før hadde egne fagområder. Som et ledd i forbedringsarbeidet er nå disse ansatte fordelt på hvert kommunalsjefområde, og disse jobber blant annet med kvalitetssystem og programmet Compilo.

2.3.5 REKTORER

Virksomhetsleder har delegert sin myndighet, med enkelte begrensninger, videre ned til den enkelte rektor, jf. «*Delegasjonsbrev rektor x skole 2018*». Ifølge Virksomhetsleder har rektorene det totale ansvaret på sin enhet, bortsett fra det som er presisert i delegasjonsreglementet som ikke delegert. Ut fra intervjuene vi har gjennomført fremstilles rektor som den med det daglige ansvaret når det kommer til vold og trusler. Dette blant annet når det gjelder risikovurderinger, samt oppfølging av hendelser og avvik. Virksomhetsleder har gitt til kjenne at han og rådmannen burde være mer konkret og presis i den delegasjon som er foretatt, eksempelvis ved å liste opp ansvar for alle forskrifter, og sikre at dette var forstått hos rektorene.

2.3.6 SEKRETÆRER

For tre av skolene uttaler rektorene at det er sekretærene som bistår ansatte i korrekt utfylling og håndtering av skademeldinger som sendes NAV. Rektor ved Verdalsøra barneskole uttaler også at sekretær der registrerer informasjon om avvik på elever på elevmappene.

2.3.7 LÆRERE

I samtlige handlingsplaner som vi har fått innsyn i er det oppstilt krav om at ansatte skal kjenne til handlingsplanen og dens innhold, samt at avvik skal meldes i Compilo. Handlingsplanene angir også de rutiner ansatte skal forholde seg til i arbeidet med vold- og trusler.

2.4 VURDERING

Revisors vurdering er at kommunen har en avklart ansvarsfordeling når det gjelder arbeidet med vold og trusler, men at man kunne vært noe mer tydelig når det gjelder oppgavefordelingen.

Administrativ delegeringsreglementet og utsendt delegeringsbrev må forstås slik at ansvaret for arbeidet med vold- og trusler i skolene er lagt til rektorene. Utgangspunktet vil være at «*rektor*» blir å betrakte som «*arbeidsgiver*» i arbeidsmiljølovens forstand¹¹ og pålegges dermed ansvaret for etterlevelse av regelverket. Selv om rektorene tilkjennegir at de har det daglige ansvaret for arbeidet med vold og trusler i skolen, er det noe uvisst om man har forstått omfanget av dette. Virksomhetsleder er enig i at man kunne gjort ansvaret mer konkret og presist i selve delegeringen.

Når det gjelder oppgavefordelingen fremstår denne som noe uavklart. Revisor savner en større tydeliggjøring av hvilke oppgaver som er lagt til HMS-rådgiver og rektorene når det kommer til oppfølging og rapportering av avvik på overordnet nivå. Revisors oppfatning er at det bør foretas en analyse over avvikstrener og at dette bør rapporteres til ledelse og eller politisk nivå. Ut fra rapporteringene må det igjen tas avgjørelser om passende tiltak og oppfølging av disse.

---

¹¹ Url: <https://www.norsklektorlag.no/juridisk-talt/vold-og-trusler-pa-jobben-article1680-177.html>

3. KARTLEGGING AV RISIKO

I det andre deltemaet ser vi på kommunens arbeid med kartlegging av risikoer knyttet til «*vold og trusler*» på arbeidsplassen, samt hvilke tiltak som settes inn på bakgrunn av gjennomført kartlegging.

3.1 PROBLEMSTILLING

Den førte delproblemstillingene blir derfor som følger:

- ***Er det gjennomført risikovurdering av faren for å bli utsatt for vold og trusler i skolen?***

3.2 REVISJONSKRITERIER

Følgende revisjonskriterier er utledet for denne problemstillingen¹²:

- *Kommunen skal foreta risikovurderinger av vold og trusler mot ansatte på skolene*
- *Kommunen skal iverksette tiltak på bakgrunn av gjennomførte risikovurderinger*

3.3 DATA

3.3.1 LEDELSEN

- ***Risikovurderinger***

I revisor sitt oppstartsmøte med kommunalsjefen og virksomhetsleder uttales det at vold og trusler tas opp på rektormøter når det er aktuelt, samt kan være et tema på verneunder. Skolene har jevnlig møter med verneombud. Det er imidlertid noe usikkert hvorvidt vold og trusler tas opp som tema i arbeidsmiljøundersøkelser.

Hver enkelt skole leverer en HMS-plan med risikoanalyse som er toårig. Planen tar blant annet opp temaet i forhold til vold og trusler og temaene skal tas opp å vurderes årlig. Planen er tilgjengelig for ansatte og ledelsen gjennom kvalitetssystemet Compilo. Rektor, verneombud og tillitsvalgt deltar ved utarbeidelsen av planen. Hvilke øvrige ansatte som involveres kan variere fra skole til skole. Noen skoler involverer eksempelvis elevrådet.

¹² Se vedlegg 1 for utledning av kriterier.

- **Tiltak på bakgrunn av risikovurdering**

Hvilke tiltak som settes i verk er avhengig av hvilken risiko som avdekkes. Et tiltak kan være å kontakte bedriftshelsetjenesten som kartlegger. Utover dette spiller skolen på hjelpesystemet rundt, både internt og eksternt. Ekstern bistand etterspørres på enkeltindividnivå.

Som eksempel nevner virksomhetsleder en situasjon der verneombud og rektor ba om bistand i en sak der lærere var i en krevende situasjon med en elev. Det ble tatt kontakt med personalavdelingen og virksomhetsleder, verneombud, rektor og personalrådgiver drøftet hva som kunne gjøres. De ble enige om tiltak for å hjelpe rektor. Kommunalsjef og virksomhetsleder er tilgjengelig i vanskelige situasjoner. Situasjonene håndteres ellers av rektor.

3.3.2 GRUNNSKOLENE

3.3.2.1 GARNES OPPVEKSTSENTER

Rektor uttaler at det ikke er gjennomført kartlegging og risikovurdering for temaet vold og trusler i skolen. Skolen kartlegger generelle risikoer i HMS-planer. Ifølge rektor har man imidlertid satt søkelys på forebygging. Lærerne tar kontakt med rektor så snart de ser at det kan bli utfordringer, slik at man tar problemene før de oppstår.

Revisor har i april 2019 fått tilsendt dokumentasjon for «*vernerunde med risikokartlegging*¹³» gjennomført den 25.02.19 fra rektor ved Garnes oppvekstsenter. Malen for vernerunder er siste gang revidert 01.10.18. Vernerunden er gjennomført etter at revisor avholdte intervjuet med rektor. I malen for vernerunder i 2019 er det et eget kapittel med spørsmål om «*vold og trusler*», se vedlegg 3 i rapporten. Det er krysset av for forbedringspotensialer på flere forhold når det kommer til arbeidet med «*vold og trusler*», men det er ikke foreslått tiltak i handlingsplanene for å rette opp i disse forholdene.

3.3.2.2 VUKU OPPVEKSTSENTER

Rektor ved Vuku oppvekstsenter forteller at man ikke gjennomfører kartlegging og risikovurdering knyttet til vold og trusler mot ansatte. Ved f.eks. skoleavslutninger gjør de muntlige vurderinger av risiko, blant annet hvor mange vakter de trenger. Oppvekstsenteret gjennomfører imidlertid lærerundersøkelser, brukerundersøkelser og brannundersøkelser. Oppvekstsenteret har ukentlige møter ved barneskolen der elevsaker er et tema. Det gjøres en vurdering av elever som kan bli utagerende. Det gjennomføres vernerunder og rektor har tett dialog med verneombud. Rektor uttrykker i denne sammenhengen at Vuku oppvekstsenter

¹³ Malen for «*vernerunde med risikokartlegging*», som benyttet av Garnes oppvekstsenter, er revidert 01.10.18. I maler for foregående år er ikke avsnittet om «*vold og trusler*» med.

ikke har gode nok uteområder til å aktivisere elevene, noe som igjen fører til at det kan oppstå konflikter.

Revisor har i april 2019 fått tilsendt siste «*vernerunde med risikovurdering*» gjennomført den 03.05.18 fra rektor ved Vuku oppvekstsenter. Malen er revidert siste gang den 18.08.17. Malen for vernerunder i 2018 er ulik malen for vernerunder i 2019 og inneholder ikke avsnittet om «*vold og trusler*». Et av spørsmålene i malen for 2018 stiller likevel spørsmål ved om det er «*fare for å bli angrepet eller truet*» på arbeidsplassen. Her har Vuku oppvekstsenter svart «*vet ikke*», men har kommentert at elever kan til tider bli aggressive og voldelige og at skolen jobber proaktivt for å komme elevene i møte. Det kan ikke garanteres for at vold og trusler ikke vil forekomme. Det presiseres at temaet er et viktig fokusområde og at det er nulltoleranse for vold og trusler ved Vuku oppvekstsenter. Vuku oppvekstsenter har ført opp vold og trusler under handlingsplanen med årsak «*aggressive elever*» og satt opp «*proaktiv jobbing*» som tiltak. Rektor ved Vuku oppvekstsenter uttaler at evaluering av tiltak, samt det å vurdere hvilke tiltak som fungerer er en del av den daglige driften.

I malen for «*vernerunde med risikokartlegging*» utarbeidet for 2019 er det gitt at vernerunder skal gjennomføres i månedsskifte januar/februar og at utfylt skjema skal sendes inn til hovedvernombud og HMS-rådgiver innen 1. mars. Rektor ved Vuku oppvekstsenter opplyser om at det er gitt tilbakemelding sentralt at man vil gjennomføre vernerunden for 2019 når vinteren slipper taket og man får full oversikt over utearealene. Dette slik at man slipper å gjennomføre vernerunder flere ganger.

3.3.2.3 VERDALSØRA BARNESKOLE

Rektor uttaler at det gjennomføres en bred risikovurdering av flere områder, hvor vold og trusler ett av temaene. Lærerne er med på å forberede risikovurderingen og kartleggingen av ulike områder. Rektor lager deretter en oppsummering av hvert område etter lærerne sin beskrivelse. Det er rektor, verneombud og tillitsvalgte som gjennomfører den skriftlige risikovurderingen.

Skolen har per i dag et papirsystem for sine risikovurderinger, men rektor har ønsket seg et annet system. Risikovurderingen tas opp som team i møter med verneombud og det foretas en formell gjennomgang og sammenligning ved neste kartlegging og analyse. Det er også gjort risikovurderinger knyttet til enkeltelever hvor man har besluttet å sette inn ekstra ressurser. Rektor uttaler at det for hver elev som har relasjonsproblemer utarbeides en oppfølgingsplan, dette i samarbeid med barnevern, PPT og lederen for Bup.

Revisor har fått oversendt siste «*Vernerunde med risikovurdering*» som er gjennomført de to første ukene i mai 2018. Malen er siste gang revidert 06.12.17 og har et eget avsnitt med

spørsmål tilknyttet «*vold og trusler*» mot ansatte i skolen. Rektor uttaler at det er alle ansatte som blir bedt om å utfylle dette skjemaet og at ledelsen i etterkant foretar en gjennomgang av disse skjemaene.

Revisor har også mottatt «*handlingsplan etter vernerunde med risikovurdering*». Av handlingsplanene fremgår «*vold og trusler*» som en risiko. I kolonnen for beskrivelse av årsaker til risikoer er det notert «*håndtering av vold og trusler*». Her ser det ut til at skolen har angitt årsaker til at man har regler på området, ikke hva som er årsaken eller opphavet til episoder med vold- og trusler. Når det gjelder foreslåtte tiltak er det lagt til grunn «*samarbeid med bedriftshelsetjenesten og IA-kontakt m.fl, registrering, systematisering, veiledning og oppfølging. Repetere og benytte enhetens plan. Opplæring og øvelser for håndtering*». Ansvar for gjennomføring av tiltak er ifølge planen lagt til rektor. Rektor uttaler at tiltakene vurderes og evalueres, eventuelt følges opp sammen med andre. Skolen har ikke skriftlige prosedyrer for hvordan dette skal skje eller faktisk skjer pr i dag.

Revisor har registrert at malen for «*vernerunde med tilknyttet risikokartlegging*» for 2019 opplyser at frist for innsending av dokumentasjon er 1. mars. Rektor for Verdalsøra barneskole er i likhet med øvrige rektorer av den oppfatning at tidspunktet for vernerunder bør være senere enn 1. mars dersom utearealer skal inngå i vernerunden.

3.3.2.4 VERDALSØRA UNGDOMSSKOLE

Rektor uttaler at skolen har en HMS-plan og at det i forbindelse med vernerunder fortas risikovurderinger. Det opplyses at det er rektor og verneombud som gjennomgår denne. Som grunnlag for risikovurderingene foretas diskusjoner. Rektor føler hun har god oversikt over skolen og det som foregår.

Revisor har i januar 2019 fått oversendt «*vernerunde med risikovurdering*» fra rektor ved Verdalsøra ungdomsskole. Malen for vernerundene er siste gang revidert den 18.08.17. Skolen har krysset av «ja» på spørsmålet «*fare for å bli angrepet eller truet*» på arbeidsplassen som relaterer seg til «*vold og trusler*». Skolen har imidlertid ikke lagt inn tiltak i handlingsplanen. Rektor forteller at hun ikke har satt fokus på vold og trusler i dette skoleåret, ettersom de ikke har hatt noen spesielle episoder. Skolen holder imidlertid oppsikt med elever som antas å kunne utagere mot ansatte og skolen prøver å få til et system rundt disse elevene.

Rektor bekreftet ovenfor revisor at vernerunde med frist januar/februar 2019 ikke er gjennomført, men er planlagt gjennomført i mai. Dette har det vært praksis for i flere år, blant annet ut fra snø fortsatt kan ligge på uteområdene.

3.3.3 DATA FRA SPØRREUNDERSØKELSEN

Revisor har i spørreundersøkelsen stilt spørsmål til de ansatte om risikoer knyttet til vold og trusler fra elever mot ansatte. Vi har spurt om de ansatte føler de har kontroll på *når* risikoen for at elever utøver vold og trusler mot dem er størst, *hvor* risikoen er størst og i *hvilke situasjoner*. Som det fremgår av vedlegg 2, spørsmål 12-14, er majoriteten av de som har svart på disse spørsmålene enige i at de har kjennskap til risikofaktorene. Sammenligner vi skolene ser vi at andelen ved Vuku oppvekstsenter som svarer at det er *uenig*, er større enn for de øvrige skolene.

3.4 VURDERING

3.4.1 RISIKOVURDERINGER

Revisors vurdering er at Verdal kommune har etablert en praksis for risikovurderinger tilknyttet vold- og trusler i skolene.

De nye kravene¹⁴ om risikovurdering av vold og trusler mot ansatte som trådte i kraft fra årsskifte 2017 var ikke gjort til del av malen for «*vernerunder med risikovurdering*» benyttet på skolene i Verdal kommune for 2018, men har kommet inn i malen som skal benyttes for 2019. I Arbeidstilsynets veileder for «*vold og trusler i forbindelse med arbeid – forebygging, håndtering og oppfølging*» er det sagt at kartleggingen av vold og trusler blant annet kan ta utgangspunkt i «*arbeidsmiljøundersøkelse, vernerunder, medarbeidersamtaler*»¹⁵. Revisor kan ikke se at kartleggingen av vold og trusler baserer seg på andre datagrunnlag enn vernerundene med tilhørende risikovurdering. Av forskrift om utførelse av arbeid ... § 23A-1 fremgår det ytterligere at kartleggingen også skal si noe om «*... hvor, når og i hvilke situasjoner arbeidstakeren kan bli utsatt for vold og trusler*». Revisor kan heller ikke se at dette fanges opp gjennom den kartlegging og risikovurdering som gjennomføres i dag.

Tilbakemeldingene fra enkelte av rektorene er at risikovurdering av vold og trusler mot ansatte ikke gjennomføres, dette selv om skolene gjennomfører vernerunder med tilhørende risikovurderinger. Denne oppfatningen kan ha sammenheng med at malen for 2018, kun hadde ett spørsmål om «*vold og trusler*». Gjennomføringen av vernerundene fremstår for revisor å variere fra skole til skole. Enkelte skoler ser ut til å kun involvere ledelse og tillitsvalgte/verneombud i vernerunder med risikovurdering, mens andre skoler involverer i tillegg den enkelte ansatte. At fristen for å sende inn dokumentasjon til hovedverneombud og HMS-rådgiver for vernerunder med risikovurdering i 2019 var 1. mars, fremstår for de fleste av rektorene som uoverkommelig, da uteområdene også skal inngå i vernerundene.

¹⁴ Jf. Forskrift om utførelse av arbeid kap. 23.

¹⁵ Veileder: «*Vold og trusler i forbindelse med arbeid – forebygging, håndtering og oppfølging*», Arbeidstilsynet, Trondheim, 2017. s 15.

3.4.2 TILTAK PÅ BAKGRUNN AV RISIKOVURDERINGER

Revisors vurdering er at skolene i varierende grad iverksetter tiltak på bakgrunn av avdekket risiko.

Når det gjelder evalueringen av vernerunder med risikovurdering har den overordnede ledelsen forutsatt at dette gjennomføres. Rektorene bekrefter ovenfor revisor at slike evalueringer foretas, men at det gjennomføres ulikt og er ikke tuftet på skriftlige rutiner. Revisors oppfatning er at kommunen i større grad kunne satt krav til innholdet i evalueringene, dette for å sikre at risikoer følges opp og at iverksatte tiltak oppnår en ønsket effekt.

I tillegg til dette kunne skolene i større grad ha reflektert over «årsakene» til at episoder med vold- og trusler inntreffer. Arbeidstilsynet har i sin erfaringsrapport bemerket at enkelte skoler ikke identifisere mulige årsaker til at episoder med vold og trusler oppstår, eksempelvis lav bemanning, manglende kompetanse, opplæring eller praktiske øvelser. Dette kan medføre at etterfølgende tiltak blir for generelle og ikke i tilstrekkelig grad reduserer sannsynligheten for at uønskede hendelser inntreffer¹⁶. Enkelte handlingsplaner har bestemmelser om at det skal gjennomføres samtaler med elever som har utøvet vold eller trusler mot ansatte. Revisors oppfatning er at man gjennom slike samtaler også kan få belyst hvorfor elever handler slik de gjør, og på denne måten skaffe seg kunnskap om årsaker og mulige tiltak.

---

¹⁶ Erfaringsrapport: Pilot - vold og trussel om vold fra tredjepart i grunnskoler, Arbeidstilsynet, mars 2019. s 13.

4 KOMPETANSE OG OPPLÆRING

I det tredje deltemaet ser vi på om ansatte ved skolene er gjort i stand til å forebygge og håndtere vold og trusler fra elever. Med *forebygging* mener vi den ansattes medvirkning til at vold- eller trusselsituasjoner ikke oppstår, mens *håndtering* er den enkelte ansatte sin kompetanse til å avverge eller begrense følgene når en volds- eller trusselsituasjon først inntreffer.

4.4 PROBLEMSTILLING

Den første delproblemstillingene blir derfor som følger:

- ***Sikrer skolen at ansatte har tilstrekkelig kompetanse for arbeidet med vold og trusler i skolen?***

4.5 REVISJONSKRITERIER

Følgende revisjonskriterier er utledet for denne problemstillingen¹⁷:

- *Kommunen skal gi tilstrekkelig opplæring i hvordan ansatte kan forebygge og håndtere vold og trusler i skolen*

4.6 DATA

4.6.1 LEDELSEN

I oppstartsmøte med kommunalsjefen og virksomhetsleder uttales det at det er ikke er gitt generell opplæring om vold og trusler. Kommunen har imidlertid nylig kjøpt inn et nytt opplæringsverktøy gjennom veilder.no. Opplæringsverktøyet inneholder oppslagsverk og e-læringskurs. Vold og utagerende elever er et av kursene. Det er to skoler som har kjørt kurset, men flere skoler skal benyttes seg av dette framover. Rektor kan skrive ut rapporter over hvem som har gjennomført denne opplæringen.

For ca. 6 måneder siden gjennomførte kommunen kurs i bruk av fysisk makt i regi av Bup. Tilbakemeldingen fra kurset var at det var for lite fokus på andre løsninger enn fysisk makt.

Kommunalsjef og virksomhetsleder er usikre på om vold og trusler er et tema på ledermøter på den enkelte skole.

¹⁷ Se vedlegg 1 for utledning av kriterier.

4.6.2 GRUNNSKOLENE

4.6.2.1 GARNES OPPVEKSTSENTER

Ifølge rektor skal lærerne gjennom et kurs i nødverge og nødrett nå i 2019. Kommunen har satt en frist for gjennomføring innen februar/mars. Kurset er å finne på veilederen.no og omhandler fysisk makt i skolen, kartlegging og forebygging av voldsepisoder og oppfølging etter hendelser. Skolen har ikke hatt besøk av eksterne for å snakke om vold og trusler eller for å bistå med opplæringen av ansatte.

4.6.2.2 VUKU OPPVEKSTSENTER

Alle lærerne ved Vuku oppvekstsenter deltok tidligere i høst på en samling hvor det ble vist en video om fysisk makt i skolen. Videoen er tilgjengelig på nettstedet veilederen.no, som er et læreverktøy fra Visma. I dette kurset fikk de ansatte lære om de rettslige rammene for plikten til å gripe inn etter kapittel 9A i opplæringsloven og bruk av makt i nødvergesituasjoner. Lærernes deltok så i gruppeoppgaver/diskusjoner rundt tema. Etter at lærerne hadde sett videoen ble det gitt beskjed fra rektor om at lærerne ble bedt om å ta en test og gi tilbakemelding om at den var gjennomført.

Lærerne ved Vuku oppvekstsenter hadde ifølge rektor kurs i selvforsvar i 2014/2015. Fire lærer som tidligere hadde erfart flere vold- og trussel episoder med elever har også fått praktisk opplæring av Bup i korrekt nedlegging og holding. Rektor har et ønske om å kunne tilby flere kurs til sine ansatte innen dette temaet.

Vuku oppvekstsenter har ikke invitert politiet til å snakke om vold og trusler blant lærerne eller elever, men oppvekstsenteret samarbeider med barnevern, PPT, DUÅ-veilederne¹⁸ i kommunen, Bup fag og skole, samt Fylkesmannen.

Elevrådet har ikke vært involvert vedrørende vold og trusler, dette blant annet fordi rektor ser utfordringer ved at rådet kan komme til å utpeke enkeltelever for volds- og trusselepisoder.

Verneombud og tillitsvalgt har vært involvert i arbeidet med vold og trusler. Tillitsvalgt har deltatt på ukentlige møter der tema har vært hvordan lærerne kan ivaretas på best mulig måte.

4.6.2.3 VERDALSØRA BARNESKOLE

Skolen har over tre semestre samarbeidet med en psykolog fra spesialisthelsetjenesten, dette når det gjelder generell opplæring i hvordan håndtere alvorlig relasjonsskadede elever. Det ble gitt et tilbud primært til de som jobber rundt navngitte elever, men også til en gruppe øvrige ansatte. Skolen har også fått spesifikk veiledning fra habiliteringstjenesten og Bup over lang

¹⁸ De utrolige årene (DUÅ) er et veiledningsprogram for å fremme det positive samspillet mellom barn og voksne og er et virkemiddel innen universalforebygging. URL: <http://dua.uit.no/>

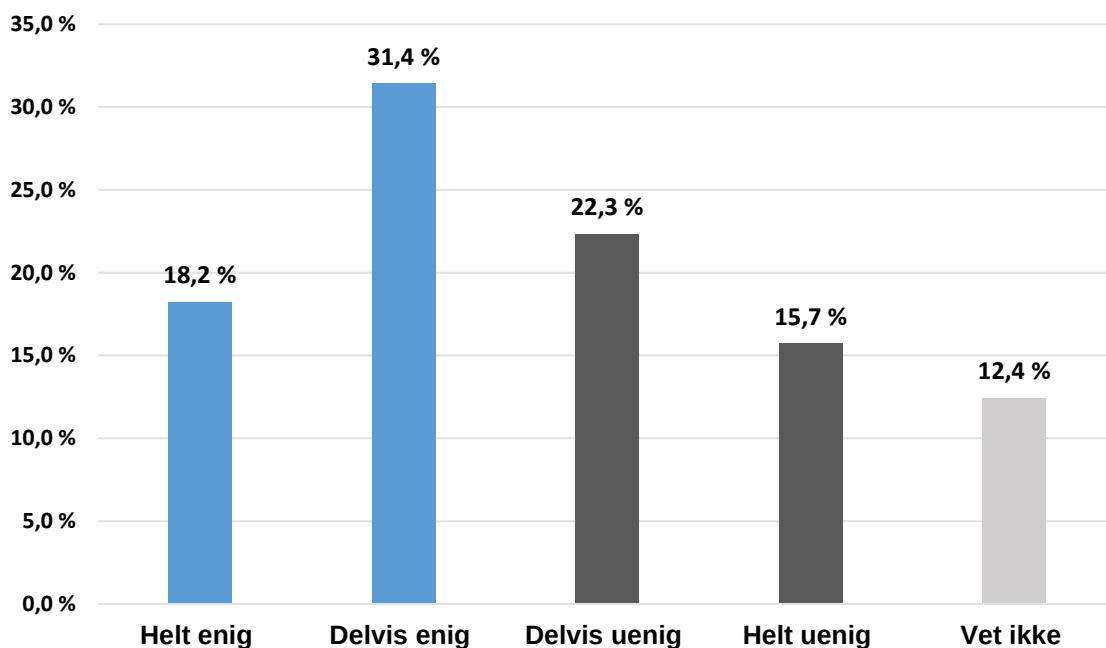
tid. Dette handler også om hvordan man skal få elever til å unngå utagering. Frisklivssentralen har hatt to temakvelder for ansatte om det å stå i jobb med store belastninger over tid.

Politiet ble invitert til skolen 2. januar 2019. De gjennomgikk hvordan lærerne skulle håndtere brudd på besøksforbud, der foreldre oppsøker barna sine i skoletiden. Lærerne fikk råd om hvordan de kunne håndtere ustabile personer. Skolen har enda ikke gjennomført e-læring i veilederen.no tilknyttet nødverge og nødrett men dette er planlagt gjennomført.

4.6.2.4 VERDALSØRA UNGDOMSSKOLE

Rektor ved Verdalsøra ungdomsskole meddeler at det ikke er foretatt opplæring av ansatte i hvordan man skal forebygge og håndtere vold og trusler fra elever mot ansatte. Lærerne har imidlertid snakket om hvordan man skal møte eleven og hvordan regulere stemmebruk. Lærerne har fokus på å skape gode relasjoner mellom seg selv og elevene. Lærer og assistenter som i større grad enn andre har kontakt med elever som man vet er utagerende har fått veiledning av habiliteringstjenesten om hvordan forholde seg til disse elevene. Skolen har rutiner for å samarbeide med andre instanser, for eksempel Bup, barnevernet og politi.

4.6.3 DATA FRA SPØRREUNDERSØKELSEN

Figur 1, Svarfordeling på spørsmålet: Ved min skole har vi hatt opplæring hvordan vi kan forebygge at elever utøver vold og trusler mot ansatte. n = 121

Av figuren ovenfor ser vi svarfordelingen fra ansatte ved de fire skolene på spørsmålet om ansatte har hatt opplæring i *forebyggende* arbeid tilknyttet vold og trusler. Vi har også stilt spørsmål til de ansatte om de har mottatt opplæring knyttet til *håndtering* av vold og trusselsituasjoner. Svarfordelingen her er i det vesentlige likt som for spørsmålet om

opplæring i forebygging arbeid, se *vedlegg 2*, sml. spørsmål 16-17. Svarene fra spørreundersøkelsen viser at ansatte ved skolene er delt i sin oppfatning om det har fått slik opplæring.

4.7 VURDERING

Revisors vurdering er at skolene i vårt utvalg i varierende grad og ikke fullt ut har gitt opplæring i hvordan ansatte kan forebygge og håndtere vold og trusler i skolen.

At kommunen har gått til innkjøp av e-læringskurs relatert til temaet vold- og trusler må kunne anses som positivt opp mot det forebyggende arbeid med vold- og trusler. Her vil det være viktig at rektorene følger opp at samtlige ansatte faktisk gjennomfører disse kursene.

Når det gjelder opplæring i hvordan å håndtere vold- og trusler, er det variasjoner mellom skolene når det gjelder om dette i heletatt er gjennomført og hvor mange av de ansatte som har deltatt på opplæringen. Både spørreundersøkelsen og intervjuene taler for dette standpunktet. Revisors inntrykk er at opplæringen ofte tilbys de ansatte som er i en særskilt risikogruppe når det gjelder vold- og trusler. Revisors oppfatning er at slik kursing i utgangspunktet bør tilbys samtlige ansatte både lærere og øvrige ansatte. Her vil det kunne være aktuelt å spille på de samarbeidspartnere man allerede har et forhold til når det gjelder selve kursingen. Revisor merker seg at ingen har nevnt at bedriftshelsetjenesten kunne vært en aktuell samarbeidspartner, når det gjelder opplæring knyttet til forebygging og håndtering av vold- og trusler, men at tjenesten nevnes i andre sammenhenger, som ved risikovurdering og debrifing.

Funnene fra revisors undersøkelse er sammenlignbare med en undersøkelse som arbeidstilsynet har gjennomført. I en rapport fra mars 2019 ble det påvist brudd hos 3 av 10 (29%) skoler, hvor arbeidsgiver ikke hadde sørget for at arbeidstaker hadde fått nødvendig opplæring og øvelse i forebygging og håndtering av vold- og trusselsituasjoner, samt bruken av sikkerhetsutstyr¹⁹.

---

¹⁹ Erfaringsrapport: Pilot - vold og trussel om vold fra tredjepart i grunnskoler, Arbeidstilsynet, mars 2019. s 9.

5 RAPPORTERING OG HÅNDTERING

I det fjerde deltemaet ser vi på om kommunen har utarbeidet rutiner for rapportering og håndtering av vold og trusler mot ansatte i skolen, samt hvorvidt disse følges. Revisor ønsker å presisere at avsnittet om rutiner ikke er uttømmende, men tar for seg de mest sentrale rutinene når det gjelder vold og trusler fra elever mot ansatte.

5.1 PROBLEMSTILLING

Den førte delproblemstillingene blir derfor som følger:

- ***Har skolene rutiner og god praksis for rapportering og håndtering av vold og trusler i grunnskolen?***

5.2 REVISJONSKRITERIER

Følgende revisjonskriterier er utledet for denne problemstillingen²⁰:

- *Kommunen skal ha et avvikssystem som fanger opp tilfeller av vold og trusler i skolen*
- *Hendelser med vold og trusler fra elever mot ansatte skal meldes i avvikssystemet*
- *Kommunen skal ha tydelige rutiner for hvordan ansatte skal gå frem dersom vold og trusler inntreffer i skolen*

5.3 DATA

5.3.1 LEDELSEN

- ***Avvikssystemet***

Levanger og Verdal kommune har hatt et samarbeid gjennom Innherred samkommune (ISK). Avvik ble håndtert av samkommunen i kvalitetssystemet Compilo. Etter at samarbeidet opphørte er det behov for å gjennomføres en stor ryddejobb i dette systemet for å få dette tilpasset Verdal kommune. Compilo er under revisjon og skal levere en ny versjon av avvikssystemet. I dagens versjon er det litt for mange muligheter for avkrysninger, og det kan være vanskelig å få ut reelle rapporter. I ny versjon skal det bli mindre valgmuligheter. Verdal kommune har en forpliktende avtale over 2 år med Compilo. HMS-rådgiver anslår at ny versjon

²⁰ Se vedlegg 1 for utledning av kriterier.

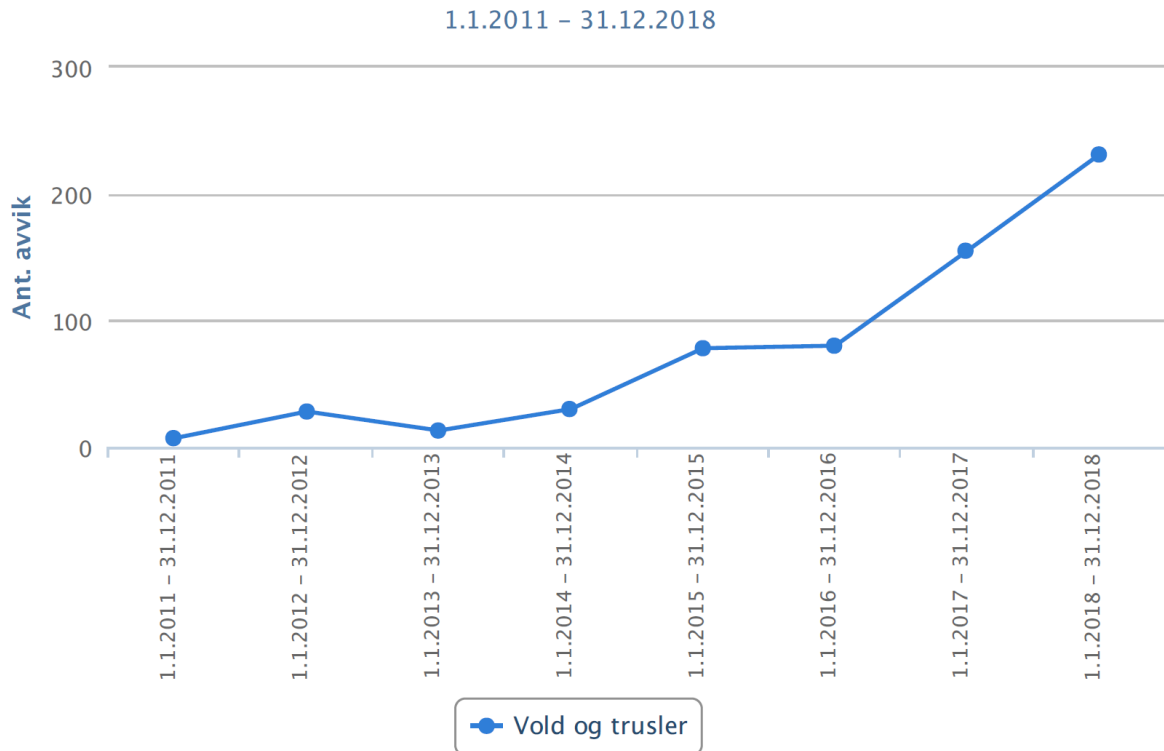
av Compilo skal være på plass i løpet av våren 2019. Her vil man blant annet få en mulighet til å ta ut ferdiglagede standardrapporter som kan hentes ut av både personal og ledere.

HMS-rådgiver uttaler at det kan hentes ut statistikker for «*vold og trusler*» også i dag, men at det er en komplisert prosess. Ut fra at ansatte har muligheten til å velge mellom flere hundre variabler gjør vanskeliggjør det arbeidet med å kunne kjøre ut gode rapporter. Systemet ble ifølge HMS-rådgiver ikke tilpasset Verdal og Levanger kommune ved innkjøp og alle rapporter måtte også bygges opp på nytt etter at samarbeidet i Innherred samkommune ble avsluttet.

HMS-rådgiver uttaler at Verdal kommune har startet er arbeid med å lage en ny arbeidsgiverpolitikk. Dette arbeidet skal være ferdig til oktober 2019. Det inkluderer HMS og IA-arbeidet, kvalitetssystemet, og programvaren som vi bruker i det arbeidet. Vi har sett at det systemet/måten det brukes på, ikke fungerer som vi vil ha det. Bl.a. så vil vi redusere de ulike variablene slik at det blir enklere å melde, og ta ut rapporter.

Ved rapportering av avvik blir avviket tildelt rektor. Verneombud på enhet og hovedverneombud får kopi til orientering. Dersom rektor ikke lukker avviket går det automatisk opp til neste ledernivå innen 28 dager. Dersom det ikke lukkes der, går det videre oppover og havner til slutt hos rådmannen. Virksomhetsleder sin praksis har vært at dersom han mottar et automatisk avvik sender han dette i retur og ber rektor følge opp. Avvik blir rapportert til arbeidsmiljøutvalget (AMU).

Kommunen følger med på utviklingen knyttet til avvik for vold og trusler, og har tall fra tiden de var med i samkommunen. Inntrykket er at skolene opplever lite blind vold og at lærerne i all hovedsak vet hvilke elever som kan bli krevende. Ledelsens oppfatning er at det lærerne har økt bevissthet rundt temaet og når det gjelder å rapportere avvik. Temaet er tatt opp på rektormøter, og rektorene tar med dette videre i organisasjonen og gir opplæring til sine ansatte. Virksomhetsleder har inntrykk av at det har blitt en økning i vold og trusler blant 1-5. klasse, samt at fokuset i media øker bevisstgjøringen blant lærerne.

Figur 2, Oversikt over antallet meldte avvik for vold og trusler, 2011-2018.

Figuren ovenfor viser at antallet avvik, når det gjelder vold og trusler, har økt de siste årene. Oppvekstsjefen er noe usikker på om grafen både inkluderer vold og trusler fra elever mot ansatte, men også vold og trusler elever imellom.

Ifølge ledelsen er det ikke alle som er bevisst på å sende avvik, og ledelsen ser en forskjell i bruk av Compilo. Enkelt av skolene sender ikke avvik. Det er tatt opp med skolene at Compilo skal benyttes og det er gitt opplæring i systemet.

Begrepene vold og trusler er ifølge ledelsen ikke tatt opp som særskilt tema på skolene. Det er gjort enkelte forsøk på dette, men det er ikke en omforent terminologi som foreligger i grunnskolen. Det som virker styrende er sammenheng mellom omsorgen for barnet og terskel for hva man tolererer. Oppfatningen er at akseptgrensa strekker seg for langt på grunn av omsorg for barnet. Holdningen er likevel at avvik skal rapporteres i avvikssystemet.

Verdal kommune har ifølge ledelsen ikke skriftlige rutiner for hva som er et avvik. Dette innebærer at det ikke foreligger en omforent forståelse om når det skal meldes avvik i grunnskolen. Det er ulik praksis vedrørende hvor ofte avvik rapporteres, eksempelvis dersom en skole har en elev som er utfordrende, kan avvik samles opp og sendes en gang i uken. Dersom en elev derimot sjelden er utagerende, vil det bli rapportert avvik for hver enkeltepisode. På denne måten vil statistikken kunne bli ulik for skoler.

Ifølge ledelsen er det de største skolene som har høyest andel avvik, herunder sentrumsskolene. Oppfatningen er at det er få tilfeller innen ungdomstrinnet men at man kan ha topper i perioder.

- **Rutiner**

Noen skoler har utarbeidet handlingsplaner vedrørende vold og trusler. Det er ifølge ledelsen tilfeldig hvor disse er lagret. Noen ligger på rektor sin personlige disk, andre på skoledisken. Enkelte av disse planene tar for seg forebyggende tiltak, hvor man blant annet jobber med å få elevene til å bli i stand til å ta imot opplæring. Dette handler ifølge ledelsen om bevisstgjøring rundt følelser.

Informasjon og skjema for skademelding til NAV ligger i kvalitetssystemet Compilo. Når det blir aktuelt for en lærer å melde skade har rutinen vært at lærer kontakter skolens sekretær for bistand til utfylling.

Kommunen har et overordnet ordensreglement som viser regler og konsekvenser. Det fremgår ifølge ledelsen ikke av ordensreglementet at det er nulltoleranse for vold og trusler. Det opplyses også om at det ikke er gjennomført samtaler med foreldre og barn om vold og trusler.

5.3.2 GRUNNSKOLENE

5.3.2.1 GARNES OPPVEKSTSENTER

- **Avvikssystemet**

Ifølge rektor ved Garnes oppvekstsenter benytter skolen Compilo som sitt avvikssystem. Det er angitt i Compilo hva som anses for å være et avvik. Tidligere var det kontorpersonalet som rapporterte avviket, nå er det læreren selv. Avvik blir sendt per hendelse til rektor, som foretar vurderingen av disse. Lærerne ble gitt opplæring i avvikssystemet for 1-2 år siden og det er også foretatt oppfriskning i etterkant. Assistentene har ikke fått opplæring. Det er rektor selv som har hatt denne gjennomgangen med lærerne.

Garnes oppvekstsenter har ikke hatt vold og trusler fra elever mot lærere så lenge rektor har vært ansatte. Hun er nå på sitt 7 år ved Garnes oppvekstsenter. Informasjonen i avvikssystemet blir kopiert og lagt på elevmappen når det er relevant. Dette må gjøres manuelt.

Rektor uttaler at man har diskutert hva som anses for å være vold og trusler. Det er ikke satt opp som tema på dagsordenen, men har inngått som del av noe annet, eksempelvis mobbing mellom elever. Rektor og lærerne har også benyttet seg av opplæringsplattformen SNAKKE som er en del av regjeringens tiltaksplan «*En god barndom varer livet ut*».

Det er kommunisert ut til elever og foresatte at det er nulltoleranse for vold og trusler, dette blant annet på foreldremøter. Vold og trusler er ikke omtalt i skolens ordensreglement, og det er derfor heller ikke sagt noe om følgene ved bruk av vold og trusler.

Rektor har inntrykk av at det er en generell økning av vold og trusler mot ansatte på kommunenivå. Enkelte skoler i Verdal fremstår å ha en slik økning og elevene er yngre når de begynner å utøve vold og trusler. At det blir meldt flere avvik kan også skyldes økt bevissthet mener rektor.

- **Rutiner**

Skolen har et eget ordensreglement med tilhørende sanksjonsbestemmelser. Reglementet benytter ikke begrep som vold og trusler, men uttrykk som «*banning, slåssing og sjikane*».

Skolen har en egen kriseperm som omhandler rutiner for «*ansatte utsatt for vold*», men ingen egen handlingsplan. Krisepermen er ikke utarbeidet lokalt på skolen. Revisor har fått kopi av informasjonen vedrørende vold og trusler omtalt i denne. Planen gir beskrivelser av hvordan håndtere vold og trusler i den konkrete situasjonen, ansvarsfordeling mellom ansatte knyttet til etterarbeidet, herunder grensdragningen opp mot når politiet bør kontaktes. Konkrete rutiner for tiltak og oppfølging er også beskrevet.

Rektor ønsker å vite om hendelser som skjer. Hennes oppfatning er at de fleste lærerne sier fra dersom det skjer uønskede hendelser. Men det har hendt at rektor noen ganger får beskjed via andre. Rektor har inntrykk av at lærerne er mer bevisst på å melde avvik nå enn tidligere. Det er rektors oppfatning at det kan være vanskelig for ansatte å vurdere hva som skal meldes og ikke.

Dersom en elev hadde slått en lærer ville rektor ringt til de foresatte. Dersom det var alvorlig, ville rektor hatt en samtale med foresatte på rektors kontor. Rektor har inntrykk av at dialogen med foreldrene er god. Dersom en elev er voldelig ville rektor ha diskutert dette med den berørte læreren for å finne ut av årsaken til adferden.

Skademelding til NAV fylles ut av kontorpersonale. Selve skademeldingen ligger i Compilo. De ansatte er ifølge rektor kjent med denne prosedyren for skademelding.

5.3.2.2 VUKU OPPVEKSTSENTER

- **Avvikssystemet**

Rektor ved Vuku oppvekstsenter forteller at det er Compilo som benyttes som avvikssystem. Oppfatningen er at systemet er tungvint og rektor stiller seg positivt til at det snart kommer inn en forenklet utgave av systemet. Da Compilo ikke snakker med de andre data- eller

fagsystemene deres, f.eks. arkiv eller elevmapper, må avviksmeldingen kopieres og legges på elevmappe manuelt dersom det oppstår hendelser.

Det er rektor som mottar og behandler avvik i første instans. Dersom avvik ikke lukkes går det videre oppover til neste ledernivå. Rektor har gitt ansatte beskjed om at det er viktig å melde avvik. Det skal meldes avvik per hendelse og det skal ikke samle opp flere hendelser i ett avvik. Avvik skal meldes samme dag som hendelsen har inntruffet. Avvikssystemet er bygd opp slik at flere avvik kan registrere på samme elev slik at enkeltelever med mange avvik slår ut i statistikken. Rektor har inntrykk av at for noen lærere oppfattes det å melde avvik som merarbeid, noe som kan resultere i at dette ikke blir gjort.

Kunnskapen om hvordan å melde avvik i Compilo varierer, men mange vet godt hvordan dette gjennomføres. Rektors oppfatninger er at ansatte hjelper hverandre ved behov.

Rektor får muntlige tilbakemelding dersom det har vært hendelser, men det kan gå en uke eller to før han er inne i Compilo og behandler avviket selv, dette avhengig av hva annet som må prioriteres. Det er ifølge rektor informasjon i Compilo om hva som anses for å være et avvik. Avvikene som skrives er rettet mot HMS.

Rektor gir uttrykk for at lærerne har en omforent forståelse av hva vold og trusler er og har blant annet vært igjennom en opplæringsvideo vedrørende bruk av fysisk makt fra veilederen.no.

Selv om forholdene har bedret seg ved Vuku oppvekstsenter har rektor et inntrykk av at det er mer vold og trusler nå enn tidligere, inntrykket er at elevene tyr fortere til vold. Elevene er også yngre når de starter med utagering.

I 2016 hadde Vuku oppvekstsenter en gjennomgang om hvordan avvik skulle meldes. Etter dette ble de ansatte flinkere til å melde avvik. Dette viser også statistikken.

- **Rutiner**

Rektor uttaler at kommunen har et overordnet ordensreglement, men at Vuku oppvekstsenter i tillegg har et eget ordensreglement som går på klasseregler. Det er angitt i skolens ordensreglement at det er nulltoleranse når det gjelder vold og trusler. Ordensreglementet blir gjennomgått med elevene i første skoleuke hvert år, på alle trinn. Ordensreglementet er også sendt ut til orientering til skolemiljøutvalget. Det er angitt i ordensreglementet hva som er konsekvensen av brudd. Siste utvei er utvisning. Rektor har vært ansatt i stillingen i 6 år og har ikke utvist elever, da man anser at dette ikke løser problemet.

Rektor har laget et utkast til handlingsplan for vold og trusler. Handlingsplanen er basert på en tilsvarende plan som Skogn barne- og ungdomsskole har utarbeidet. Utkastet til

handlingsplanen ble ikke kunngjort og innført siden problemene ved Vuku har avtatt. Rektor har imidlertid en ambisjon om å gjenoppta arbeidet med handlingsplanen. Det er dermed i dag ingen skriftlige rutiner for arbeidet med vold og trusler mot ansatte i skolen, og praksis er derfor at man jobber erfaringsbasert. Rektor sitt inntrykk er at dersom man skal ha en handlingsplan som fungerer, må det være informasjon som kan fremgå av en A4-side.

Dersom en elev har skadet en lærer vurderes det om læreren må til legen. Den ansatte må til legen for å vurdere diagnose. Man blir kjørt om man ikke klarer å kjøre selv. Helsesøster kan brukes dersom vedkommende er tilgjengelig. Det er lærere som har blitt sykmeldt, men ikke som følge av fysiske skader. Rektor har diskutert med bedriftshelsetjenesten hvordan lærerne kan ivaretas i etterkant av en voldssituasjon. Bedriftshelsetjenesten har anbefalte debrifing, noe skolen allerede gjør. Rektor sin oppfatning er at lærerne heller ønsker samtaler med rektor enn bedriftshelsetjenesten etter vold og trusleepisoder.

Dersom en lærer er utsatt for vold og trusler fra en elev, tar som hovedregel kontaktlærer kontakt med foresatte til eleven. I unntakstilfeller er det rektor som tar kontakt. Det er mer utfordrende å ta kontakt når man ikke sitter med førstehåndsinformasjon om episoden. Alvorlighetsgrad og gjentakelse er moment for hvem som tar kontakt med foresatte.

Når det gjelder skademeldingsskjema til NAV gir lærer detaljer til sekretær. Sekretær fyller så ut skademeldingsskjema.

5.3.2.3 VERDALSØRA BARNESKOLE

- **Avvikssystemet**

Skolen bruker Compilo som avvikssystem og har mottatt opplæring av HMS-rådgiver i den tidligere samkommunen cirka i 2012/2013, men også noe i regi av verneombud høsten 2018. Det ble i opplæringen tatt opp hva som anses for å være et avvik, herunder fra rutine og lovverk. Rektor sin oppfatning er at det er for mange valgmuligheter for rapporteringen av avvik i Compilo, anslagsvis ca 600 ulike valgmuligheter. På denne måten blir det for de ansatte komplisert å melde avvik. Rektor har bedt om en ny gjennomgang av avvikssystemet, men det er besluttet å vente til nytt system er på plass.

Rektor har jobbet med holdningen til å melde avvik i skolen og beskjednen til ansatte er at det ikke skal fremstå som farlig å melde avvik, men ses på som et ledd i forbedringsprosessen. Noe rektor har inntrykk av har økt antallet avviksmeldinger. Skolen har bestemt at avvik skal prioriteres for slag, spark og mobbing. Rektor sitt inntrykk er at det er svært begrenset antall elever som utøver vold og at de som gjør det ofte har relasjonsvansker.

Det skal som utgangspunkt meldes avvik for hver enkelthendelse, men når det gjelder elever med alvorlig relasjonsproblematikk logger de ansatte i notatbøker og rapporterer ukentlig.

Oppfatningen er at det blir for stor arbeidsmengde å rapportere per hendelse. For enkelte elever blir derfor avvik samlet opp og meldt. For andre elever som utøver vold eller trusler blir det meldt per hendelse.

Avvik i Compilo som relaterer seg til elever blir lagt på elevmappen. Det er skoleleder som har ansvaret for at dette legges på elevmappen, men det er sekretær som i praksis skanner inn dette på elevmappene.

- **Rutiner**

Skolen forholder seg også til felles overordnede ordensreglement for alle skolene i Verdal. I tillegg til dette er det utarbeidet et ordens og trivselsregler særskilt for skolen. Av reglene fremgår det klart hva konsekvensene er ved brudd på reglene. Rektor praktiserer ikke utvisning av elever med alvorlig relasjonsproblematikk, dette med mindre det er fare for lærere og elever. Ordensreglement blir gjennomgått på første foreldremøte og referater fra disse blir sendt på e-post. Det er gjennom månedlige nyhetsbrev til foreldre formidlet at det er nulltoleranse for mobbing. Lærere gjennomgår reglementet i klassene.

I 2013 ble det utarbeidet en handlingsplan for vold og trusler for Verdalsøra barneskole. Planen er siste gang revidert 16.02.18. Bakgrunnen for dette var en sammensatt elevgruppe. Av planene fremgår det at det er etablert en beredskapsgruppe. Gruppen benyttes ikke ved vold fra elever med store relasjonsproblemener eller store adferdsproblemer, men for enkelthendelser. Handlingsplanen er gjort tilgjengelig gjennom skolens intranett, Sharepoint²¹. Det gis ikke systematisk informasjon om handlingsplanen til nyansatte, men alle ansatte får informasjon ved skolestart. Rektor går ikke gjennom alle planene på detaljnivå, men informerer om at de finnes og hvor de kan finnes. Det er i handlingsplanen definert hva som skal anses for å være vold og trusler.

Når det gjelder skolens tilbud om oppfølging etter vold og trussel episoder uttaler rektor at han selv, sammen med miljøterapeut tilbyr debrifing etter episoder. Forøvrig er det alltid åpen dør inn til rektor, mens enkelte ønsker en samtale med avdelingsleder eller fagledere. Det er et ønske om at ansatte skal ha en terskel for å ta kontakt, og det er oppfordret til at kollegaer må være tilstede for hverandre. Det er forsøkt gruppebaserte samtaler for de som er rundt elevene med adferdsproblematikk. Tema på første møte var hvordan stå i vanskelige situasjoner, mens det andre møte gikk på relasjonstematikk, der grunnprinsipper i faget ble gjennomgått. Rektor uttaler at ansatte har gitt tilbakemeldinger om at dette var nyttig.

---

²¹ «Sharepoint» er en skyløsning for intranett, levert av Microsoft

Rektor opplyser at det er skoleleder som tar kontakt med foreldre ved alvorlig voldhendelse, dette i samarbeid med lærer.

Skademelding til NAV ligger ferdig utskrevet på administrasjonskontoret. Det er den enkelte ansatte som har ansvaret for å fylle ut denne og leverer det til leder eller sekretær.

5.3.2.4 VERDALSØRA UNGDOMSSKOLE

- **Avvikssystemet**

Ungdomsskolen i likhet med barneskolen benytter Compilo som sitt avvikssystem. Det er ikke kobling mellom Compilo og elevmappene, men skolen har en rutine for å legge avvik også på elevmappen.

Det er diskutert på felles utviklingsmøte på skolen hva som anses for å være et avvik. Avvik er ifølge rektor brudd på lovverk, avtale og retningslinjer. Det er ikke noe skriftlige rutiner knyttet til hva som skal anses for å være et avvik.

Ansatte ble senest høsten 2018 opplært i Compilo. Dette ble gjennomgått på felles utviklingsmøte med alle ansatte. Gjennomgangen tok for seg hvem som skal melde avvik, hva som er et avvik og hvordan avvik skal meldes.

Rektor sin oppfatning er at ansatte på skolen har en omforent forståelse av hva vold og trusler er. Dette er drøftet som tema på utviklingsmøtene. Rektor sin oppfatning er derfor at direkte trusler og fysisk vold rapporteres. Når det gjelder mindre trusler kan det imidlertid varierer fra ansatt til ansatt hvordan begrepet oppfattes. Dette handler om hvor hardhudet man er. Rektor er derfor av den oppfatning at ikke alle trusler blir meldt som avvik.

Skolen har i dag svært få elever som er utagerende. Utagerende elever har som regel to voksenpersoner som er ansvarlig for oppfølgingen. Disse elevene klarer ikke å kontrollere den utagerende adferden selv. De ansatte som er tilknyttet disse elevene har lært seg hvordan man skal håndtere elevene. De voksenpersonene som deltar i oppfølgingen samler opp og rapporterer ukentlig. Ellers blir det rapportert per avvik.

Rektor sin oppfatning er at det nå er flere som melder avvik. De ansatte har fått en forståelse av hvorfor det er viktig å melde avvik. Skolen har hatt fokus på avviksmelding det siste året. Rektor opplever imidlertid ikke at det er flere episoder nå enn for 2 år siden.

Det er rektor som lukker de rapporterte avvikene. Avvik som omhandler hærverk blir sendt videre oppover i systemet.

- **Rutiner**

Skolen har i tillegg til kommunens overordnede ordensreglement et eget ordensreglement på skolenivå. I ordensreglementet til skolen er det oppgitt hvilke konsekvenser som kan ilegges ved brudd på reglene. Hvilke konsekvenser som blir ilagt vurderes konkret ut fra hvert enkelt tilfelle. Ordensreglene sendes med heim til foresatte, som underskriver sammen med eleven at de er lest og forstått.

Revisor har mottatt en kopi av ungdomskolen sin handlingsplan for vold og trusler. Planen er ikke datert eller underskrevet. Planen er bygd opp over samme lest som handlingsplanen for Verdalsøra barneskole, men mangler prosedyrer for tiltak og håndtering.

Når det gjelder rutiner for oppfølging av lærere som blir utsatt for vold og trusler forteller rektor at man ikke har en konkret rutine for slike hendelser. Slike tilfeller har blitt løst praktisk ved at den ansatte som blir utsatt for vold eller trusler snakker med rektor og avdelingsleder. Rektor og verneombud har skrevet et forslag til oppfølging av voldsepisoder, men dette er enda ikke implementert i skolen.

Etter en vold eller trussel episode fra en elev er det kontaktlærer som snakker med eleven og ringer hjem til foreldrene. I alvorlige situasjoner har rektor møte med foreldre og elev. I disse situasjonene kan det også være aktuelt med politianmeldelse.

Skolen har rutiner for utfylling av skademeldingsskjema dersom ansatte får behov for dette. Det er den ansatte som har vært involvert i situasjonen som fyller ut skademeldingsskjema, og får rektors underskrift på dette. Det er sekretær som har skademeldingsskjemaet.

5.3.3 DATA FRA SPØRREUNDERSØKELSEN

Fremstillingen av dataene fra spørreundersøkelsen omtaler som nevnt tidligere svarene for de 4 skolene under ett, dette med mindre det foreligger vesentlige forskjeller i svarene.

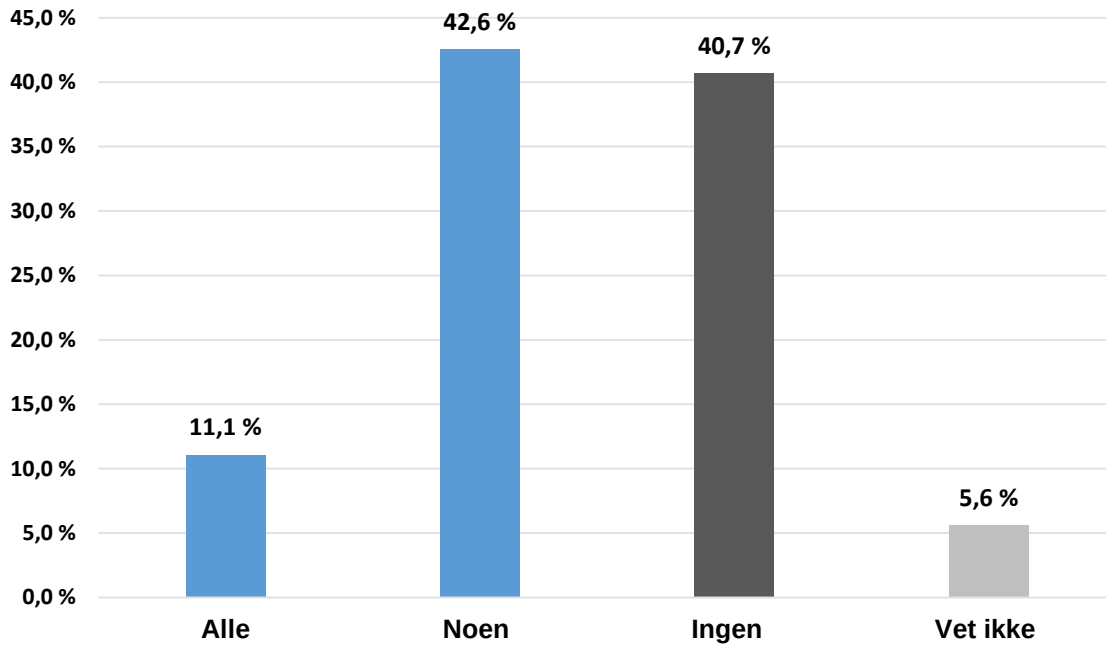
- **Avvikssystemet**

Av de som har svar på spørreundersøkelsen svarer 47,5 % at de til daglig er i kontakt med elever som er i **risikogruppen** for å utøve vold eller trusler mot seg selv. I løpet av å ha vært ansatt i oppvekstsektoren har 61,2 % **opplevd vold** og 60,3 % har **opplevd trusler**. Ser vi på forskjeller mellom skolene²² ser vi at andelen ansatte som opplyser å ha opplevd vold i løpet av sin ansettelse i oppvekstsektoren er større ved Verdalsøra barneskole enn øvrige skoler. Når det gjelder trusler er andelen som svarer å ha opplevd dette størst ved Vuku oppvekstsenter.

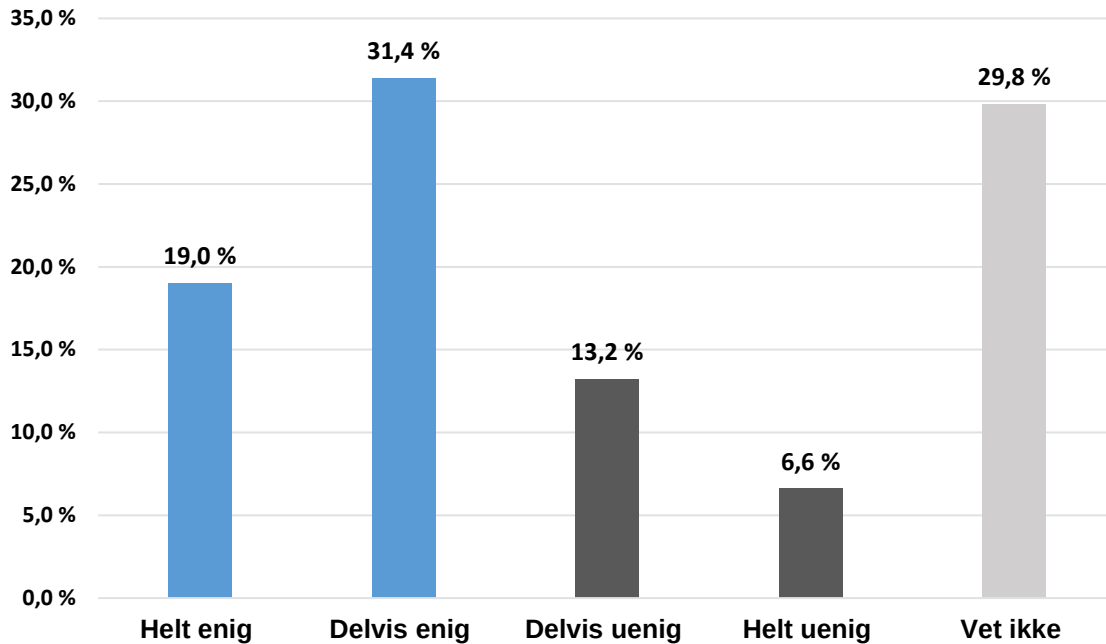
²² Se vedlegg 2, spørsmål 3 og 4.

49,5 % av de spurte har opplevd vold fra elever mot seg selv i løpet av det **siste året** og av disse har 36,8 % vært utsatt for **over 10 voldsepisoder**. 54,7 % har det **siste året** opplevd trusler fra elever mot seg selv, og 26,8 % av disse har vært utsatt for over **10 trusselepisoder**. Det er imidlertid ingen ved Garnes oppvekstsenter som har opplevd vold eller trusler det siste året.

Figur 3, Svarfordeling på spørsmålet: Det siste året har jeg meldt avvik for hvor mange tilfeller av vold eller trusler fra elev(er) begått mot meg selv. n = 54

Revisor har også stilt spørsmål til de som sier at det har opplevd vold eller trusler det siste året om hvor mange **avvik som er meldt** for opplevde volds- og trusselepisoder. Av figur 2 ser vi at 40,7 % har svart «ingen» på dette spørsmålet. Ser vi på forskjeller mellom skolene ser vi at andelen ansatte som ikke har rapportert noen avvik det siste året er størst ved Vuku oppvekstsenter. Vi har også stilt et åpent spørsmål til de ansatte ved skolene hva som er **årsaken til at avvik ikke meldes**. De fleste rapportere at årsaken er at det å melde avvik blir for tidkrevende. Av andre årsaker som opplyses er «manglende tilgang for å melde avvik», «andre har meldt avviket», «var ikke redd», «slag, spark blir bagatellisert når man over tid blir utsatt for det», «vanskelig å melde avvik fordi barn står i en krise».

Figur 4. Svarfordeling på spørsmålet: Jeg synes at skolen behandler avvik knyttet til vold eller trusler mot ansatte på en god måte. n = 121.

Ser vi på figuren ovenfor er ansatte noe uenig seg imellom hvor godt de synes oppfølgingen av vold og trusler fungerer. Videre er andelen som har svart «vet ikke» relativt stor.

- **Rutiner**

På spørsmål til de ansatte ved de 4 skolene om de har kjennskap til at deres skole kan gi tilbud om oppfølging etter en vold eller trussel episode har de ansatte en delt oppfatning. Her svarer omtrent 50 % «ja» på dette spørsmålet mens 26 % svarer «nei», og 24 % svarer «vet ikke». 60 % av de ansatte på skolene som har opplevd vold eller trusler svarer at det ikke har fått tilbud om oppfølging.

På spørsmålet om ansatte har kjennskap til rutiner for skademelding svarer majoriteten på 86 % av de som har besvart spørsmålet at de er enig i denne påstanden. En andel på 13 % er uenig i utsagnet.

For spørsmålet om hvem det er på skolen som tar kontakt med foreldrene til elever som utøver vold eller trusler, gir de ansatte ulike svar på dette. De ansatte gir også ulike svar når det gjelder hvilke systemer som benyttes for å dokumentere vold og trussel episoder mot ansatte. Et flertall av de som har svar uttaler at avvikkssystemet benyttes. Disse tendensene gjelder samtlige av skolene i vårt utvalg²³.

²³ Se vedlegg 2, spørsmål 19 og 21.

5.4 VURDERING

5.4.1 AVVIKSSYSTEMET

- Compilo som avvikssystem

Revisors vurdering er at kommunen har innført avvikssystemet Compilo for å fange opp tilfeller av vold og trusler i skolen, men har ikke greitt å nyttiggjøre seg systemet på en formålstjenlig måte.

Ut fra beskrivelsene har ansatte for mange muligheter å velge mellom når de skal registrere avvik. Dette medføre en risiko for at registreringene blant ansatte blir ulik og at man ikke finner det man leter etter i analysefasen ved å tolke avviksrapporter som tas ut. At dataene fra avvikssystemet er vanskelig å tolke har revisor fått bekreftet ved at ledelsen ikke har kunnet svart på detaljspørsmål om avviksrapportene. Kommunen skal i løpet av 2019 innføre en oppdatert versjon av Compilo som uttales å skal løse mye av problemene. Revisor ønsker å understreke at ansatte bør få en grundig opplæring i det oppdaterte systemet slik at ledelsen og andre kan foreta gode analyser av de registrerte dataene.

- Registrering av avvik

Revisor vurdering er at et betydelig antall avvik ikke blir registrert i avvikssystemet, dette når det gjelder vold- og trusler fra elever mot ansatte.

Selv om enkelte av rektorene gir uttrykk for at det er satt fokus på avvik og at man har hatt flere registreringer i det siste er det grunn til å tro at det er betydelige mørketall. Selve registreringen av avvik tyder også på å være forskjellig blant skolene, dette ved at noen registrere hvert avvik, mens andre samler opp i løpet av en periode og registrere som et avvik. Det må kunne anses som bekymringsfullt at over 40 % av de som har opplevd vold- og trusler ikke har registret noen avvik det siste året. Årsakene til at avvik ikke meldes ser ut til å være sammensatt og består både i manglende tilgang, manglende forståelse hva et avvik er og grunnet omsorg for barnet. Den største årsaken er imidlertid at det anses for tidkrevende. Dette er noe man bør ta hensyn til i implementeringen av oppdatert versjon av Compilo.

Trude Vollheim som direktør i Arbeidstilsynet uttaler i forbindelse med deres evalueringsrapport fra 2019 at «det er viktig at avvik rapporteres. Både for å følge opp de konkrete hendelsene og de involverte, og for å synliggjøre utfordringer knyttet til vold og trusler, få kunnskap om alvorlighetsgraden og omfanget av tilfellene, slik at det kan sette i verk forebyggende tiltak for arbeidstakerne og arbeidsmiljøet som helhet»²⁴. Uttalelsen gir et godt bilde av hvorfor det er viktig at alle ansatte melder avvik i avvikssystemet.

²⁴ Url: <https://www.arbeidstilsynet.no/nyheter/skolene-ma-jobbe-bedre-med-a-forebygge-vold-og-trusler/>

5.4.2 RUTINER

Revisors vurdering er at skolene har et forbedringspotensial når det gjelder individualiserte rutiner/handlingsplaner for hvordan ansatte skal gå frem dersom vold og trusler inntreffer i skolen.

- *Handlingsplaner og ordensreglement*

Revisors oppfatning er at samtlige av skolene forholder seg til kommunens overordnede ordensreglement, men har i tillegg utarbeidet lokale ordensregler. Ikke alle skoler benytter begrepene vold og trusler, men benytter ord og beskrivelser som er synonymt med vold og trusler. Her er det også viktig å tenke pedagogisk ovenfor elever som skal forstå innholdet i reglementet.

2 av de 4 skolene i vårt utvalg har ikke implementert/utarbeidet egne handlingsplaner. Vuku oppvekstsenter laget et utkast som ikke er implementert i skolen, mens Garnes oppvekstsenter benytter kriseplanen som sin handlingsplan. I internkontrollforskriften § 5 er det gitt at «*internkontrollen skal tilpasses virksomhetens art, aktiviteter, risikoforhold og størrelse i det omfang som er nødvendig*». Av arbeidstilsynet sin erfaringsrapport på temaet vold og trusler i grunnskolen²⁵ er det sagt at rutiner for vold og trusler må være tilpasset «*skolens art, aktiviteter, risiko og størrelse i det omfang som er nødvendig*». Her tolker Arbeidstilsynet at «*virksomhet*» i forskriftens sammenheng, er å anse som «*skolen*» i rapportens forstand. Dette tilsier at handlingsplaner som inneholder rutiner for arbeidet med vold og trusler, og dermed HMS arbeidet, bør individualiseres for den enkelte skole. Revisor har vært i kontakt med Arbeidstilsynet som tilsynsmyndighet for forskriften, som sier seg enig i denne tolkningen. Her er det imidlertid verdt å merke seg at handlingsplanene i utgangspunktet kan ha en lik utforming, men at det må tas høyde for de individuelle forskjellene skolene imellom.

- *Rutiner for skademelding*

Revisors oppfatning er skademelding som ansatte skal fylle ut til NAV er å finne i Compilo. Ansvar for utfylling påligger den enkelte ansatte, men praksis ser ut til å være at sekretær eller øvrig kontorpersonale kan bistå med utfyllingen og leveringen. De aller fleste som har besvart spørsmålet om de har kjennskap til rutiner for skademelding i spørreundersøkelsen har svart ja. Revisor har imidlertid ikke spurt de ansatte om skademeldingsskjema benyttes ved vold- og trusselsituasjoner.

---

²⁵ Erfaringsrapport: Pilot - vold og trussel om vold fra tredjepart i grunnskoler, Arbeidstilsynet, mars 2019. s 9.

- Rutiner for kontakt med foresatte

For Garnes oppvekstsenter er det i kriseplanene sagt at skoleleder er den som skal ta kontakt med foreldre etter at vold og trusler fra elev mot ansatte er utøvd. I Vuku oppvekstsenter sitt utkast er det sagt at avdelingsleder er den ansvarlige for denne kontakten. I Verdal barneskole og Verdal ungdomsskole sine handlingsplaner er det ikke sagt noe om hvem som skal ta kontakt med foresatte. I Garnes og Vuku sine planer er det også sagt noe om hva dialogen skal omfatte og hvilke tiltak som kan benyttes, herunder samtaler. Revisors oppfatning er at rutiner for hvem som skal ta kontakt med foresatte bør være del av handlingsplanene og at det gjerne bør sies noe om hva kontakten skal omfatte og hva innholdet av den videre oppfølgingen skal bestå av. Ser vi på spørreundersøkelsen er det et betydelig antall ansatte som gir tilbakemelding om at «*min skole har ingen fast praksis for*»²⁶ hvem som skal ta kontakt med foresatte. Revisor er av den oppfatning at det er viktig å involvere foreldre slik at både skolen og foresatte kan bidra til å holde vold- og trussel nivået nede, samt finne årsaker og løsninger på hvorfor hendelser inntreffer.

- Rutiner for oppfølging av ansatte

Vuku og Garnes oppvekstsenter har i sine planer bestemmelser knyttet til oppfølging/debrifing av ansatte etter en vold- og trusselsituasjon. Tilsvarende bestemmelser er ikke å finne i Verdal barneskole og Verdal ungdomsskole sine handlingsplaner. Også disse skolene uttaler å ha rutiner for oppfølging av ansatte, men at disse ikke er dokumenterte. Ut fra spørreundersøkelsen er det bare cirka halvparten som kjenner til disse rutinene. Det er også relativt mange som opplyser å ha blitt utsatt for vold- og trusler som ikke har fått oppfølging i etterkant.

---

²⁶ Se, vedlegg 2, spørsmål 19.

6 HØRING

Et høringsutkast av rapporten ble den 16.05.19 sendt på høring til rådmannen i Verdal kommune. Revisor mottok svar på høringsutkastet den 28.05.19.

Revisor har korrigert en faktaopplysning som følge av høringen. Dette har ikke medført endringer i revisors vurderinger eller konklusjoner.

Det fullstendige høringssvaret er vedlagt rapporten i *vedlegg 4*.

7 KONKLUSJON OG ANBEFALINGER

Revisors hovedkonklusjon er at det i noen grad arbeides aktivt og systematisk for å avdekke og håndtere vold og trusler mot ansatte i grunnskolene i Verdal kommune.

Dette begrunnes ut fra at kommunen har en avklart ansvarsfordeling når det gjelder arbeidet med vold og trusler, men at man kunne vært noe mer tydelig når det gjelder oppgavefordelingen. Kommunen har etablert en praksis for risikovurderinger tilknyttet vold- og trusler i skolene, men skolene iverksetter i varierende grad tiltak på bakgrunn av avdekket risiko. De utvalgte grunnskolene vi har undersøkt har i varierende grad og ikke fullt ut gitt opplæring i hvordan ansatte kan forebygg og håndtere vold og trusler i skolen. Kommunen har innført avvikssystemet Compilo for å fange opp tilfeller av vold og trusler i skolen, men har ikke greit å nyttiggjøre seg systemet på en formålstjenlig måte. Skolene har til slutt også et forbedringspotensial når det gjelder innholdet av de individualiserte rutiner/handlingsplaner for hvordan ansatte skal gå frem, dersom vold og trusler inntreffer i skolen.

Funnene i denne forvaltningsrevisjonen har flere likhetstrekk med resultatene fra Arbeidstilsynets erfaringsrapport fra tilsyn med 93 grunnskoler i Østfold og Akershus. Dette blant annet når det gjelder forbedringspunkter for risikohåndtering, oppgavefordeling og tilstrekkelig kompetanse hos ansatte. Revisors oppfatning er at økt kunnskap om regelverket, erfaringsutveksling mellom skolene og en større bevissthet i hele ledelsen, kan bidra positivt inn i dette arbeidet.

Revisor anbefaler rådmannen om:

- Å sørge for at ansatte ved skolene gis grundig opplæring i oppdatert versjon av Compilo, og at oppsettet for Compilo ses på bakgrunn av hvilke avviksrapporter som skal tas ut
- Å sørge for en god avvikskultur og at det foreligger en felles oppfatning av begrepet «avvik» og når avvik skal meldes
- Å sørge for at avdekket risiko i vernerunder følges opp med tiltak og evaluering
- Å sørge for at ansatte får tilstrekkelig opplæring i hvordan de skal håndtere konkrete volds- og trusselsituasjoner
- Å sørge for at rutiner/handlingsplaner har et tilstrekkelig innhold til å kunne ivareta et godt arbeidsmiljø

KILDER

Lov

- Arbeidsmiljøloven

Forskrift

- Internkontrollforskriften
- Forskrift om utførelse av arbeid

Veiledere

- Faktabok om arbeidsmiljø og helse. STAMI-rapport, årgang 19, nr. 3, Oslo: Statens arbeidsmiljøinstitutt, 2018
- «Vold og trusler i forbindelse med arbeid – forebygging, håndtering og oppfølging», Arbeidstilsynet, Trondheim, 2017

Faglitteratur

- *Tiltak mot vold og aggresjon i skolen; en håndbok for forebygging, håndtering og oppfølging.* Ole Greger Lillevik og Lisa Øien, 2012.

Andre rapporter

- Erfaringsrapport: Pilot - *Vold og trussel om vold fra tredjepart i grunnskoler*, Arbeidstilsynet, mars 2019.

VEDLEGG 1 – UTLEDNING AV KRITERIER

Ifølge forskrift om revisjon i kommuner og fylkeskommuner (§7) skal det etableres revisjonskriterier for gjennomføring av forvaltningsrevisjon. Revisjonskriterier er de krav og forventninger som forvaltningsrevisjonsobjektet skal revideres/vurderes i forhold til. Disse kriteriene skal være begrunnet i, eller utledet av, autoritative kilder innenfor det reviderte området. Slike autoritative kilder kan være lov, forskrift, forarbeider, rettspraksis, politiske vedtak (mål og føringer), administrative retningslinjer, samt statlige føringer og praksis. I denne forvaltningsrevisjonen har vi benyttet oss av følgende kilder til revisjonskriterier:

- Arbeidsmiljøloven
- Internkontrollforskriften
- Forskrift om utførelse av arbeid
- Boken: *Tiltak mot vold og aggresjon i skolen; en håndbok for forebygging, håndtering og oppfølging*

Arbeidsmiljøloven stiller krav til kommunens arbeid med helse-, miljø- og sikkerhet (heretter kalt HMS-arbeid). § 3-1 i loven pålegges kommunen å foreta et systematisk arbeid som involverer blant annet kartlegging, iverksetting av rutiner og tiltak, samt evaluering og kontroll. Ved planlegging og utforming av arbeidsmiljøet skal det legges vekt på forebygging, dette for å søke å unngå at «arbeidstakere ikke utsettes for uheldige fysiske eller psykiske belastninger ...». I § 4-3 (3) er det eksplisitt sagt at «arbeidstaker skal, så langt det er mulig, beskyttes mot vold, trusler og uheldige belastninger som følge av kontakt med andre». Departementet presiserer i lovforarbeidene at tilretteleggingen som foretas for å beskytte arbeidstageren må vurderes på bakgrunn av den risiko som foreligger. Eksempler på tiltak kan her være opplæring, organisatoriske tiltak eller bruk av sikkerhetsutstyr, jf. Ot.prp. nr. 49 (2004-2005) kap. 25 s 307-308.

Internkontrollforskriften supplere arbeidsmiljøloven og setter i § 5 krav til dokumentasjon av arbeidet med HMS. Arbeidsgiver må sørge for at det fastsettes målsettinger, oppgaver og den enkeltes ansvar er dokumentert skriftlig. Kravet om at det skal iverksettes rutiner for å avdekke, rette opp og forebygge overtredelser av krav fastsatt i eller i medhold av HMS-lovgivningen er ofte hensyntatt ved at kommunen har innført et «avvikssystem». Arbeidsgiver skal også påse at arbeidstakere har tilstrekkelige kunnskaper og ferdigheter i det systematiske arbeidet.

I forskrift om utførelse av arbeid er det fra 1.1.17 innført et nytt kapittel som omhandler «arbeid som kan medføre fare for å bli utsatt for vold og trusler om vold». Forskriften setter for det

første krav til risikovurdering av faren for å bli utsatt for vold og trusler om vold, jf. § 23A-1. Videre skal det ifølge § 23A-2 fortas nødvendig opplæring og øvelse i forebygging og håndtering av vold og trusselsituasjoner. Dette er ment slik at arbeidstaker skal settes i stand til å forstå hvordan vedkommende skal håndtere vold og trusler når de faktisk skjer²⁷. Her vil det også være nærliggende å ha en innføring i nødrett og nødverge som er hjemlet i straffeloven §§ 17 og 18. Her anbefales det at skolene har rutiner for dokumentasjon for bruk av tvang, dette dersom det blir etterspill²⁸.

Arbeidstaker og dennes representanter skal gis informasjon om de risikofaktorer som foreligger, samt hvordan avvik skal meldes. På bakgrunn av den gjennomførte risikovurderingen skal det iverksettes tiltak for å fjerne eller redusere risikoen så langt dette er mulig, jf. § 23A-3. Den som utsettes for vold og trusler har også krav på oppfølging i tilknytning til den fysiske- og psykiske belastning som vedkommende er blitt påført.

Arbeidsgiver har også ifølge arbeidsmiljøloven § 5-1 en plikt til å registrere alle personskader som oppstår som under utførelsen av arbeid. Det samme gjelder sykdom som antas å ha sin grunn i arbeide eller forholdene på arbeidsplassen. I forarbeidene presiseres det at det ikke bare er de klare tilfellene hvor det foreligger årsakssammenheng mellom arbeid og sykdom, men de tilfellene hvor det foreligger *indikasjoner* på årsakssammenheng. For å tjene noen hensikt vil registreringen måtte omfatte opplysninger om når og i hvilken forbindelse skaden er oppstått, en beskrivelse av skaden, antatt skadeårsak og eventuelle andre opplysninger av betydning, jf. Ot.prp. nr. 3 (1975-76) s. 113. Arbeidstaker har en tilsvarende plikt til å medvirke jf. arbeidsmiljøloven § 2-3 andre ledd bokstav b). Dette ved å sørge for å underrette arbeidsgiver eller verneombud når arbeidstaker blir oppmerksom på at det forekommer vold eller trussel om vold på arbeidsplassen.

I boken «*Tiltak mot vold og aggresjon i skolen; en håndbok for forebygging, håndtering og oppfølging*»²⁹ er det anbefalt å utarbeide en tiltaksplan mot vold og trusler i skolen, dette for å kunne ivareta de forpliktelser arbeidsgiver er pålagt ved å skulle tilrettelegge et trygt og godt arbeidsmiljø for sine ansatte. Elevrådet kan være en aktuell bidragsyter i arbeidet med vold og trusler i skolen. Videre er det en fordel om ansatte har en felles forståelse av hva vold og trusler innebærer, dette for å oppnå en ensartet praksis blant skolene. Nulltoleranse bør kommuniseres ut til både foreldre, elever og lærere. Synet på vold og trusler samt konsekvensene ved bruk av vold og trusler må fremgå av ordensreglementet, jf.

²⁷ Arbeidstilsynets kommentar til bestemmelsen,

url: <https://www.arbeidstilsynet.no/regelverk/forskrifter/forskrift-om-utforelse-av-arbeid/4/23a/23a-2/>

²⁸ Ole Greger Lillevik, Lisa Øien. Tiltak mot vold og aggresjon i skolen, En håndbok om forebygging håndtering og oppfølging. 2012. s 83.

²⁹ Ole Greger Lillevik, Lisa Øien. Tiltak mot vold og aggresjon i skolen, En håndbok om forebygging håndtering og oppfølging. 2012. s. 17.

opplæringsloven § 9A-10. I denne sammenhengen er det også anbefalt at lærerne har tydelige føringer for hvordan man ønsker det i klasserommet. Rutiner for foreldresamarbeid og informasjon til foreldre i situasjoner med vold og trusler. Rutiner for utfylling av skademeldingsskjemaer med informasjon til NAV om yrkesskade (folketrygdeloven kap 13) og forsikringsselskap er sentralt. I tillegg kan det være hensiktsmessig å ha et samarbeid med politiet eller andre, som for eksempel kan bidra inn i skolen med opplysninger og refleksjon over temaet vold og trusler³⁰.

Revisor har ut fra disse kildene utledet følgende revisjonskriterier:

- Kommunen skal ha en tydelig ansvars- og oppgavefordeling tilknyttet arbeidet med vold og trusler i skolen
- Kommunen skal foreta risikovurderinger av vold og trusler mot ansatte på skolene
- Kommunen skal iverksette tiltak på bakgrunn av gjennomførte risikovurderinger
- Kommunen skal gi tilstrekkelig opplæring i hvordan ansatte kan forebygge og håndtere vold og trusler i skolen
- Kommunen skal ha et avvikssystem som fanger opp tilfeller av vold og trusler i skolen
- Hendelser med vold og trusler fra elever mot ansatte skal meldes i avvikssystemet
- Kommunen skal ha tydelige rutiner for hvordan ansatte skal gå frem dersom vold og trusler inntreffer i skolen

³⁰ Ole Greger Lillevik, Lisa Øien. Tiltak mot vold og aggresjon i skolen, En håndbok om forebygging håndtering og oppfølging. 2012.s 28.

VEDLEGG 2 – SPØRREUNDERSØKELSE UTFØRT AV REVISJON MIDT-NORGE SA

Spørsmål	1. Jeg er ansatt i skolen med:								
Alternativer	Pedagogisk funksjon	Annen funksjon	N						
Garnes oppveksts	100 %	0 %	8						
Vuku oppveksts	97,30 %	2,70 %	37						
Verdalsøra b.s	97,10 %	2,90 %	34						
Verdalsøra ung.s	97,60 %	2,60 %	42						
Tot for alle 4 skoler	97,5 %	2,5 %	121						
Spørsmål	2. Jeg er daglig i kontakt med elev(er) som er i risikogruppen for å utøve vold eller trusler mot meg								
Alternativer	Ja	Nei	Vet ikke	N					
Garnes oppveksts	62,5%	37,5%	0,0%	8					
Vuku oppveksts	45,9%	45,9%	8,1%	37					
Verdalsøra b.s	82,4%	17,6%	0,0%	34					
Verdalsøra ung.s	50,0%	35,7%	14,3%	42					
Tot for alle 4 skoler	47,5%	40,8%	11,7%	120					
Spørsmål	3. Har du opplevd VOLD fra elev(er) begått mot deg selv i den tid du har jobbet innen skolesektoren?								
Alternativer	Ja	Nei	Vet ikke	N					
Garnes oppveksts	62,5%	37,5%	0,0%	8					
Vuku oppveksts	67,6%	29,7%	2,7%	37					
Verdalsøra b.s	82,4%	17,6%	0,0%	34					
Verdalsøra ung.s	38,1%	61,9%	0,0%	42					
Tot for alle 4 skoler	61,2%	38,0%	0,8%	121					

Spørsmål	4. Har du opplevd TRUSLER fra elev(er) begått mot deg selv i den tid du har jobbet innen skolesektoren?								
Alternativer	Ja	Nei	Vet ikke	N					
Garnes oppveksts	37,5%	62,5%	0,0%	8					
Vuku oppveksts	73,0%	24,3%	2,7%	37					
Verdalsøra b.s	52,9%	44,1%	2,9%	34					
Verdalsøra ung.s	59,5%	40,5%	0,0%	42					
Tot for alle 4 skoler	60,3%	38,0%	1,7%	121					
Spørsmål	5. Har du opplevd vold fra elev(er) begått mot deg selv i løpet av det siste året?								
Alternativer	Ja	Nei	Vet ikke	N					
Garnes oppveksts	0,0%	100,0%	0,0%	5					
Vuku oppveksts	69,2%	30,8%	0,0%	26					
Verdalsøra b.s	46,4%	50,0%	3,6%	28					
Verdalsøra ung.s	37,5%	62,5%	0,0%	16					
Tot for alle 4 skoler	49,3%	49,3%	1,3%	75					
Spørsmål	6. Har du opplevd trusler fra elev(er) begått mot deg selv i løpet av det siste året?								
Alternativer	Ja	Nei	Vet ikke	N					
Garnes oppveksts	0,0%	100,0%	0,0%	3					
Vuku oppveksts	64,3%	35,7%	0,0%	28					
Verdalsøra b.s	52,6%	42,1%	5,3%	19					
Verdalsøra ung.s	52,0%	48,0%	0,0%	25					
Tot for alle 4 skoler	54,7%	44,0%	1,3%	75					

Spørsmål	7. Cirka hvor mange ganger i løpet av det siste året har du opplevd vold fra elev(er) begått mot deg selv?							
Alternativer	1 gang	1-5 ganger	5-10 ganger	Over 10 ganger	Vet ikke	N		
Garnes oppveksts	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0		
Vuku oppveksts	11,1%	33,3%	11,1%	44,4%	0,0%	18		
Verdalsøra b.s	14,3%	21,4%	7,1%	42,9%	14,3%	14		
Verdalsøra ung.s	16,7%	50,0%	33,3%	0,0%	0,0%	6		
Tot for alle 4 skoler	13,2%	31,6%	13,2%	36,8%	5,3%	38		
Spørsmål	8. Cirka hvor mange ganger i løpet av det siste året har du opplevd trusler fra elev(er) begått mot deg selv?							
Alternativer	1 gang	1-5 ganger	5-10 ganger	Over 10 ganger	Vet ikke	N		
Garnes oppveksts	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0		
Vuku oppveksts	5,6%	33,3%	16,7%	38,9%	5,6%	18		
Verdalsøra b.s	18,2%	18,2%	18,2%	45,5%	0,0%	11		
Verdalsøra ung.s	23,1%	53,8%	23,1%	0,0%	0,0%	13		
Tot for alle 4 skoler	14,3%	35,7%	19,0%	28,6%	2,4%	42		
Spørsmål	9. Det siste året har jeg meldt avvik for hvor mange tilfeller av opplevd vold eller trusler fra elev(er) begått mot meg selv							
Alternativer	Alle	Noen	Ingen	Vet ikke	N			
Garnes oppveksts	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0			
Vuku oppveksts	9,1%	40,9%	40,9%	9,1%	22			
Verdalsøra b.s	17,6%	52,9%	23,5%	5,9%	17			
Verdalsøra ung.s	6,7%	33,3%	60,0%	0,0%	15			
Tot for alle 4 skoler	11,1%	42,6%	40,7%	5,6%	54			

Spørsmål	10. Jeg har kjennskap til at skolen kan gi meg tilbud om oppfølging i etterkant av at elev(er) utøver vold eller trusler mot meg							
Alternativer	Ja	Nei	Vet ikke	N				
Garnes oppveksts	62,5%	12,5%	25,0%	8				
Vuku oppveksts	35,1%	43,2%	21,6%	37				
Verdalsøra b.s	47,1%	26,5%	26,5%	34				
Verdalsøra ung.s	64,3%	11,9%	23,8%	42				
Tot for alle 4 skoler	50,4%	25,6%	24,0%	121				
Spørsmål	11. Jeg HAR fått tilbud om oppfølging i etterkant av hendelser hvor elev(er) har utøvet vold eller trusler mot meg							
Alternativer	Ja	Nei	Vet ikke	N				
Garnes oppveksts	40,0%	40,0%	20,0%	5				
Vuku oppveksts	16,7%	66,7%	16,7%	30				
Verdalsøra b.s	30,0%	60,0%	10,0%	30				
Verdalsøra ung.s	32,1%	57,1%	10,7%	28				
Tot for alle 4 skoler	26,9%	60,2%	12,9%	93				
Spørsmål	12 Kjennskap til: NÅR risikoen for at elev(er) utøver vold eller trusler mot meg er størst							
Alternativer	Helt enig	Delvis enig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke	N		
Garnes oppveksts	12,5%	62,5%	0,0%	0,0%	25,0%	8		
Vuku oppveksts	13,5%	56,8%	16,2%	5,4%	8,1%	37		
Verdalsøra b.s	14,7%	50,0%	11,8%	5,9%	17,6%	34		
Verdalsøra ung.s	26,2%	45,2%	11,9%	2,4%	14,3%	42		
Tot for alle 4 skoler	18,2%	51,2%	12,4%	4,1%	14,0%	121		
Spørsmål	13. Kjennskap til: HVOR risikoen for at elev(er) utøver vold eller trusler mot meg er størst							
Alternativer	Helt enig	Delvis enig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke	N		
Garnes oppveksts	12,5%	37,5%	25,0%	0,0%	25,0%	8		
Vuku oppveksts	10,8%	56,8%	13,5%	8,1%	10,8%	37		
Verdalsøra b.s	15,2%	51,5%	15,2%	3,0%	15,2%	33		
Verdalsøra ung.s	26,2%	47,6%	9,5%	0,0%	16,7%	42		
Tot for alle 4 skoler	17,5%	50,8%	13,3%	3,3%	15,0%	120		

Spørsmål	14. Kjenner til: HVILKE SITUASJONER risikoen for at elev(er) utøver vold eller trusler mot meg er størst						
Alternativer	Helt enig	Delvis enig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke	N	
Garnes oppveksts	0,0%	50,0%	25,0%	0,0%	25,0%	8	
Vuku oppveksts	16,2%	51,4%	21,6%	5,4%	5,4%	37	
Verdalsøra b.s	17,6%	47,1%	14,7%	0,0%	20,6%	34	
Verdalsøra ung.s	26,8%	53,7%	9,8%	0,0%	9,8%	41	
Tot for alle 4 skoler	19,2%	50,8%	15,8%	1,7%	12,5%	120	

Spørsmål	15. Jeg synes at skolen behandler avvik knyttet til vold eller trusler fra elev(er) mot ansatte på en god måte						
Alternativer	Helt enig	Delvis enig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke	N	
Garnes oppveksts	12,5%	37,5%	0,0%	0,0%	50,0%	8	
Vuku oppveksts	16,2%	24,3%	24,3%	2,7%	32,4%	37	
Verdalsøra b.s	5,9%	38,2%	14,7%	5,9%	35,3%	34	
Verdalsøra ung.s	33,3%	31,0%	4,8%	11,9%	19,0%	42	
Tot for alle 4 skoler	19,0%	31,4%	13,2%	6,6%	29,8%	121	

Spørsmål	16. Ved min skole har vi hatt opplæring i hvordan vi kan FOREBYGGE at elev(er) utøver vold og trusler mot ansatte						
Alternativer	Helt enig	Delvis enig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke	N	
Garnes oppveksts	0,0%	12,5%	25,0%	25,0%	37,5%	8	
Vuku oppveksts	16,2%	37,8%	24,3%	10,8%	10,8%	37	
Verdalsøra b.s	8,8%	29,4%	23,5%	26,5%	11,8%	34	
Verdalsøra ung.s	31,0%	31,0%	19,0%	9,5%	9,5%	42	
Tot for alle 4 skoler	18,2%	31,4%	22,3%	15,7%	12,4%	121	

Spørsmål	17. Ved min skole har vi hatt opplæring hvordan vi som ansatte skal HÅNDTERE en volds- eller trusselsituasjon fra elev(er)						
Alternativer	Helt enig	Delvis enig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke	N	
Garnes oppveksts	0,0%	37,5%	25,0%	12,5%	25,0%	8	
Vuku oppveksts	16,2%	32,4%	35,1%	5,4%	10,8%	37	
Verdalsøra b.s	11,8%	29,4%	20,6%	26,5%	11,8%	34	
Verdalsøra ung.s	31,0%	33,3%	11,9%	9,5%	14,3%	42	
Tot for alle 4 skoler	19,0%	32,2%	22,3%	13,2%	13,2%	121	

Spørsmål	18. Jeg kjenner til rutinene for skademelding ved min skole							
Alternativer	Helt enig	Delvis enig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke	N		
Garnes oppveksts	50,0%	25,0%	12,5%	12,5%	0,0%	8		
Vuku oppveksts	32,4%	45,9%	10,8%	10,8%	0,0%	37		
Verdalsøra b.s	52,9%	33,3%	4,8%	0,0%	2,4%	42		
Verdalsøra ung.s	59,5%	33,3%	4,8%	0,0%	2,4%	42		
Tot for alle 4 skoler	48,8%	37,2%	6,6%	6,6%	0,8%	121		
Spørsmål	19. Hvem tar kontakt med foresatte til elev(er) som har utøvd vold eller trusler mot ansatte på skolen?							
Alternativer	Den ansatte som har vært utsatt for vold eller trusler	Rektor	Annen ansatt i skolen	Min skole har ikke en fast praksis for dette	Vet ikke	N		
Garnes oppveksts	0,0%	25,0%	0,0%	0,0%	75,0%	8		
Vuku oppveksts	8,1%	21,6%	21,6%	16,2%	32,4%	37		
Verdalsøra b.s	17,6%	23,5%	5,9%	20,6%	32,4%	34		
Verdalsøra ung.s	4,8%	50,0%	14,3%	7,1%	23,8%	42		
Tot for alle 4 skoler	9,1%	32,3%	13,2%	13,2%	32,2%	121		
Spørsmål	20. Jeg har kjennskap til at min skole har skriftlige rutiner for håndtering av vold eller trusler fra elev(er) fra ansatte							
Alternativer	Ja	Nei	Vet ikke	N				
Garnes oppveksts	37,5%	25,0%	37,5%	8				
Vuku oppveksts	25,0%	25,0%	50,0%	36				
Verdalsøra b.s	66,7%	15,2%	18,2%	33				
Verdalsøra ung.s	54,8%	7,1%	37,1%	42				
Tot for alle 4 skoler	47,9%	16,0%	36,1%	119				
Spørsmål	21. Dersom elev(er) utøver vold eller trusler mot ansatte, dokumenteres dette i (Det kan krysses av for flere alternativer):							
Alternativer	Elevmappen	Skolens saksbehandlingssystem	Avvikssystemet	Annet system	Blir ikke dokumentert	Vet ikke	N	
Garnes oppveksts	0,0%	0,0%	75%	0,0%	0,0%	50%	8	
Vuku oppveksts	38,9%	2,8%	66,7%	11,1%	2,8%	36,1%	36	
Verdalsøra b.s	27,3%	18,2%	87,9%	6,1%	3,0%	15,2%	33	
Verdalsøra ung.s	65,9%	26,8%	85,4%	4,9%	9,8%	17,1%	41	
Tot for alle 4 skoler	42,4%	15,3%	79,7%	6,3%	5,1%	24,6%	118	

Spørsmål	22. Min oppfatning er at episoder med vold eller trusler fra elev(er) mot ansatte har økt de siste årene							
Alternativer	Helt enig	Delvis enig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke	N		
Garnes oppveksts	0,0%	50,0%	0,0%	12,5%	37,5%	8		
Vuku oppveksts	59,5%	24,3%	2,7%	10,8%	2,7%	37		
Verdalsøra b.s	55,9%	32,4%	0,0%	0,0%	11,8%	34		
Verdalsøra ung.s	19,0%	28,5%	21,4%	11,9%	19,0%	42		
Tot for alle 4 skoler	40,5%	29,8%	8,3%	8,3%	13,2%	121		
Spørsmål	23. Min oppfatning er at de ansatte på skolen i løpet av de siste årene har blitt flinkere til å melde avvik for vold eller trusler fra elev(er) mot ansatte							
Alternativer	Helt enig	Delvis enig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke	N		
Garnes oppveksts	0,0%	37,5%	0,0%	12,5%	50,0%	8		
Vuku oppveksts	18,9%	40,5%	13,5%	2,7%	24,3%	37		
Verdalsøra b.s	23,5%	52,9%	8,8%	2,9%	11,8%	34		
Verdalsøra ung.s	21,4%	31,0%	14,3%	7,1%	26,2%	42		
Tot for alle 4 skoler	19,8%	40,5%	11,6%	5,0%	23,1%	121		
Spørsmål	24. Min oppfatning er at min skole har et godt system for å håndtere vold eller trusler fra elev(er) mot ansatte							
Alternativer	Helt enig	Delvis enig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke	N		
Garnes oppveksts	0,0%	25,0%	12,5%	0,0%	62,5%	8		
Vuku oppveksts	5,4%	48,6%	21,6%	2,7%	21,6%	37		
Verdalsøra b.s	11,8%	38,2%	17,6%	11,8%	20,6%	34		
Verdalsøra ung.s	35,7%	26,2%	14,3%	0,0%	23,8%	42		
Tot for alle 4 skoler	17,4%	36,4%	17,4%	4,1%	24,8%	121		

VEDLEGG 3 – MAL³¹ FOR «VERNERUNDE MED RISIKOVURDERING»

Vernerunde med risikokartlegging

Vedtatt: AMU Levanger 13.03.17
AMU Verdal 24.04.17
Revidert: 01.10.18

Vernerunde med risikokartlegging: (skal gjennomføres i perioden jan - feb)

Enhet/verneområde:	Deltakere:
Ansvarlig:	
Dato for utfylling av skjema:	
Dokumentet sendes på e-post til hovedverneombud og HMS-rådgiver. Frist 1.mars Dokumentet lagres i kvalitetssystemet Compilo under enhetens egen HMS-mappe. Se HMS mappe i Compilo for mer utfyllende informasjon.	

Jfr AML §2-3 Arbeidstakers medvirkningsplikt

Ansatte skal informeres og involveres før og etter vernerunde med risikovurdering.

Ferdig utfylt skjema etter at vernerunde og risikovurdering er foretatt sendes ut til alle ansatte for tilbakemeldinger og evt. endringer/tillegg.

Vernerunde

Hensikten med vernerunder er å avdekke Helse-, Miljø- og Sikkerhetsforhold i bedriften som bør forbedres. Ansvar for å gjennomføre en vernerunde ligger hos arbeidsgiver. Leder, verneombud og vaktmester skal delta på vernerunden. BHT og/eller hovedverneombud deltar etter behov.

Hvor ofte man bør gå en vernerunde er avhengig av arbeidsplassens type, størrelse og risikoforhold. Det kan gjerne tas flere vernerunder med eget tema (større arbeidsplasser). Vernerunden starter med et formøte der man går igjennom dette dokumentet («Vernerunde med risikokartlegging»), gjennomgår notatene og handlingsplanen fra forrige runde og sjekker hva som er gjennomført.

Når en vernerunde er gjennomført går man gjennom avvikene, og setter dette inn i «Handlingsplan etter Vernerunde med risikokartlegging og evt lokale sjekkklister» (lenger ned i dette dokumentet). Handlingsplanen vil i neste omgang bli et sentralt dokument i arbeidet med «HMS- og IA plan»

Risikokartlegging

Arbeidsmiljøloven med forskrifter krever at alle verneområdene skal kartlegge risikoen på arbeidsstedet.

Kartleggingen skal omfatte de faktorer som kan påvirke arbeidstakernes fysiske eller psykiske helse og Arbeidsgiver har ansvar for å utarbeide plan og iverksette tiltak for å redusere risikoforholdene.

Tiltakene skal bygge på den gjennomførte kartlegging og risikovurdering. Verneombud og evt. representant fra de ansatte (tillitsvalgt) skal medvirke i utarbeidelsen av tiltakene.

En risikovurdering/kartlegging er en grundig gjennomgang av hva som kan forårsake skader eller arbeidsplassen din. På denne måten kan du vurdere om du har tatt tilstrekkelige forholdsregler, du bør gjøre mer for å forebygge.

Risikovurdering er enklere enn du tror. Kjernen er å stille seg tre enkle spørsmål:

- ✓ **Hva kan gå galt?**
- ✓ **Hva kan vi gjøre for å hindre dette?**
- ✓ **Hva kan vi gjøre for å redusere konsekvensene dersom det skjer**

³¹ I vedlegget er ikke den fullstendige malen fremstilt, men bare de delene som er relevant for temaet for denne forvaltningsrevisjonen.

Metode:

1. Vi kartlegger risikoområder og ser hvilke farekilder som finnes på arbeidsplassen. Vi benytter hjelpespørsmål, og går metodisk fram og gjør vurderinger (se fargekoding under). Vi ser på alle arbeidsoperasjoner, alle lokaler. Hva kan tenkes å forårsake sykdom eller skade - akutt eller over tid? Hva kan gå galt? Kartleggingen skal gi en oversikt over dette.
2. Deretter gjennomfører vi en risikovurdering med tallverdier fra 1 til 3, der 1 er lavt nivå og 3 er høyt. Vi bruker formelen Sannsynlighet x Konsekvens = Risikograd. Se vedlagt «Hjelpeskjema for risikoanalyse» side 8 for nærmere forklaring.
3. Til slutt legger vi inn risikoforholdene inn i «Handlingsplan for forbedring av psykososiale og fysiske forhold» (s. 9) og prioriterer tiltak etter de forhold som gir høyeste score i «Hjelpeskjema for risikoanalyse».

Akutte saker utbedres **omgående**.

Ang. tilsynsbesøk fra Arbeidstilsynet:

Arbeidstilsynet foretar jevnlig tilsyn på utvalgte arbeidsplasser. Flere av enhetene i Levanger kommune har hatt besøk de siste åra. Ved sine besøk krever de et enda mer utfyllende arbeid med risikokartlegging og påfølgende tiltak. Bruk bedriftshelsetjenesten som faginstans hvis dette blir aktuelt

Kartlegging

Svar på hjelpespørsmålene under og beskriv situasjonen. Skriv ned aktuelle risikoområder.

(Du må være innlogget i Compilo for å bruke lenkene i dokumentet)

Disse fargekodene brukes i skjemaet:

	= skal gjøres noe med
	= vurder å gjøre noe
	= OK
	= ikke aktuell sak hos oss

Psykososialt arbeidsmiljø				
Hjelpespørsmål	IKKE AKT.	JA	NEI	?
Er arbeidsbelastning, tidsfrister, arbeidstid etc. forsvarlig?				
Er det konflikter på arbeidsplassen?				
Se overordnet «Retningslinjer for konflikthåndtering» i Compilo				
Foregår det mobbing på din arbeidsplass?				
Finnes mulighet for å påvirke egen arbeidssituasjon - ansvar, tempo, medvirkning?				
Er forventninger til jobb og oppgaver avklart?				
Rapporteres det avvik på psykososiale arbeidsforhold?				
Kommentarer til det psykososiale arbeidsmiljøet:				
Vold og trusler (Prosedyre i kvalitetsystemet)				
Hjelpespørsmål	IKKE AKT.	JA	NEI	?
Er det fare for å bli angrepet eller truet?				
Arbeider noen alene med «utagerende brukere»?				
Er det gjennomført risikotiltak for forebygging av vold og trusler på arbeidsplassen? (frie rømningsveger, alarmer, sikkerhetsutstyr ...)				
Arbeider noen alene på en risikofylt arbeidsplass?				
Er det gjennomført opplæring/øvelser i håndtering av vold og trusler? (Innenfor helse bør dette gjennomføres årlig)				
Er leder og ansatte kjent med kommunens overordnet prosedyrer og «Retningslinjer for håndtering og forebygging av vold og trusler»?				
Har dere utarbeidet egne prosedyrer/rutiner/aksjonsplaner for håndtering av vold og trusler?				
Blir det gjennomført oppfølging av ansatte som utsettes for vold og trusler? (debriefing)				
Arbeider noen med ansvar for penger eller andre verdier?				
Rapporteres det avvik på vold og trusler mot ansatte?				
Kommentarer til vold og trusler:				
Lokaler				
Hjelpespørsmål	IKKE AKT.	JA	NEI	?
Er lokalene store nok og utformet for virksomheten som foregår?				
Er toalett og garderobeforhold tilfredsstillende?				
Er lokalene tilpasset funksjonshemmede (universell utforming)?				
Er lokalene godt nok vedlikeholdt (slitasje, feil/mangler, ødelagt)?				
Kommentarer til lokaler				
Orden og renhold				
Hjelpespørsmål	IKKE AKT.	JA	NEI	?
Er lokalene godt nok ryddet for renhold?				
Har arbeidsplassen rutiner for renhold, og følges disse?				
Er gulvbelegg hele og lette å rengjøre?				
Har lokalene mange støvsamlere (åpne hyller, ting som står på gulv/benker/bord)?				
Er vaskesentralene store nok, praktiske og godt nok utstyrt?				
Kommentarer til orden og renhold:				
Fysisk arbeidsmiljø (Maskiner)				
Hjelpespørsmål	IKKE AKT.	JA	NEI	?
Er det fare for kutt- eller klemskader?				
Er det fare for velt eller utforkjøring?				
Er det fare for påkjøring fra maskiner, trucker etc.?				
Har alle opplæring på utstyr og sertifisering der det kreves?				
Bruker noen håndholdte maskiner?				
Er det vibrasjoner/risting i eller av maskinene?				
Brukes verneutstyr?				
Kommentarer til det fysiske arbeidsmiljøet (maskiner):				

Hjelpeskjema for risikoanalyse

1. Fyll ut dette skjemaet
2. Overfør til HANDLINGSPLAN i prioritert rekkefølge

[illegible]

- Sett ett kryss i hvert fargefelt for hver horisontal linje
- Multipliser tallene over kryssene og før summer opp under "Produkt"
Til slutt prioriteres etter høyeste produktverdi (se de to eksemplene)

Forvaltningsrevisjonsrapport fra Revisjon Midt-Norge SA

Handlingsplan etter «Vernerunde med risikokartlegging» og evt lokale sjekklist

Enhet/verneområde:

Avdeling:

Deltakere:

Dato:

Handlingsplanen fylles ut etter at «Vernerunde med risikovurdering» er foretatt. Det er enhetens/verneområdets eget ansvar å utarbeide og gjennomføre handlingsplanen i samarbeid med interne og eksterne enheter (hovedverneombud, fagforeninger, BHT, Bygg- og eiendom Levanger, teknisk drift Verdal)

[Tiltak følges opp i HMS/ IA plan.](#)

Prioritet	BESKRIVELSE AV PSYKOSOSIALE OG FYSISKE FORHOLD	ÅRSAK(ER)	FORSLAG TIL TILTAK FOR REDUSERT RISIKO UTARBEIDE PROSEDYRER	UTFØRES SNARLIG	UTFØRES INNEN 2 ÅR	ANSVAR	FINANSIERING			TILTAK UTFØRT DATO
							EGET BUDSJ.	VEDLIKEHOLD	INVESTERING	

VEDLEGG 4 - HØRINGSSVAR

«Har ikke noe annet å peke i forhold til høringsrapport enn at forkortelsen i fotnote på side 21 (punkt 18) er feil. De utrolige årene forkortes DUÅ ikke DUO – og følgelig må det refereres til DUÅ-veiledere og ikke DUO-veiledere.

Mvh

Frode Kvittem

Kommunalsjef oppvekst – Verdal kommune»

Postadresse: Postboks 2565, 7735 STEINKJER

Hovedkontor: Fylkets Hus, Steinkjer

Tlf. 907 30 300 - www.revisjonmidt norge.no